

קונטרס

קרני רא"ם

על הלכות קריאת ס"ת להרמב"ם

חידושים וביאורים

מאת הגאון רבי אהרן משה טויבש זללה"ה

אב"ד יאס

בעל 'קרני רא"ם' על הש"ס ושו"ת 'תועפות רא"ם'

- מכתב יד -

❁ מהדורה מיוחדת ❁

לרגל הכנסת ס"ת

לביהמ"ד ד'קהל' תולדות יצחק'

לייקוואוד יצ"ו

א' סליחות התשע"ג לפ"ק

יו"ל בס"ד ע"י

מכון "תועפות רא"ם"

לייקוואוד התשע"ג לפ"ק

כל הזכויות שמורות

מכון "תועפות רא"ם"

601 Twin Oaks Drive

Lakewood, NJ 08701

Tel: 732-415-8119

Email:

Toafos.raim@gmail.com

בארץ ישראל

"תועפות רא"ם"

רח' כנפי נשרים

ת.ד. 34458 ירושלים

התוכן

פתח דבר	ה
סימן א	
בעניין מעלין בקודש ואין מעבירין עה"מ בקריה"ת	ז
סימן ב	
בדין הבטה במקום קריאה וגלילה קודם ברכה	י
סימן ג	
בהיכא דקרא ונשתתק אי בעינן לחזור ולברך	יא
סימן ד	
בעניין דילוג וקריאה על פה	יב
סימן ה	
בהא דמתרגם אסור להגביה קולו יותר מהקורא	טו
סימן ו	
הקורא והמתורגמן אי שרי להו לישב או לסמוך	טז
סימן ז	
אי שרי לקטן להוי מתורגמן	יט
סימן ח	
בדין דילוג וקריאה למפרע	כ
סימן ט	
בדין קריאת התורה שחרית בתעניות ציבור	כב
סימן י	
קטן ועבד ושאב"ח אי עולין למניין שבעה	כג
סימן יא	
אי כהן ע"ה קודם לת"ח ישראל בעלייה לס"ת	כו
סימן יב	
בדיני קדימה בלוי העולה לס"ת	כט
סימן יג	
אי אדם אחד שרי לעלות בשני ספרים	לא
סימן יד	
בהא דאסור להקדים יציאתו ליציאת ס"ת	לג

סימן טו	בענין קריאת התורה והמפטיר בר"ח	לד
סימן טז	דיני קריה"ת בר"ח שחל להיות בשבת	לז
סימן יז	בדין קריאת ח' פסוקים שבסוף התורה	לט
סימן יח	אי מברכין על הקללות שבסוף ת"כ	מא
סימן יט	בדיני קריאת התורה במועדים	מג
סימן כ	בדין קריאת התורה בעצרת	מד
סימן כא	אי שרי להוציא ב' ספרים זאח"ז משום דאין עושין מצוות חבילות	מה

בעזהשי"ת

פתח דבר

ברגשי גיל וחדוה, הננו להגיש בזה לפני קהל לומדי התורה, את הקונטרס הלזה, המכיל בתוכו חלק קטן של ספר "קרני ראם" על ה'יד החזקה' להרמב"ם, למורי זקני שר התורה אביר הרועים הגאון הקדוש רבינו אהרן משה טויבש זיע"א אבד"ק יאס יע"א.

נודע רבינו זיע"א בשערים המצויינים בהלכה, כי גדולי דורו כבדוהו מאוד, והריצו אליו שאלותיהם בדבר ה' זו הלכה, והדבר הקשה יביאו אליו. יצאו לו מוניטין בעולם בספרו "קרני ראם" על המהרש"א וחידושי גפ"ת והרי"ף. וכן בתשובותיו בשו"ת "תועפות ראם", בהם הראה כוחו הגדול באסוקי שמעתתא בכל מקצועות התורה (והוא רק חלק קטן מתשובותיו בהלכה, שרובם לא נעתקו ונאבדו, וכמ"ש בנו בהקדמת הספר הנ"ל).

זכה רבינו שספריו אלו נתקבלו בכל תפוצות ישראל, ובפרט הספר "קרני ראם" על המהרש"א שצורף אל תוך הש"ס ע"י מדפיסי ש"ס ווילנא [ובעקבותיהם הלכו כל מדפיסי הש"ס עד היום הזה]. כן זכה רבינו זיע"א להעמיד שושלת ארוכה ומפוארה, גאוני ארץ וצדיקים ויושבי על מדין, שנמנו על יוצאי חלציו.

ספרו זה של רבינו, "קרני ראם" על ה'יד החזקה' להרמב"ם, טרם ראה אור עולם. הספר הינו רב הכמות והאיכות, ועתיד אי"ה להכות גלים בים התלמוד בין תופשי התורה די בכל אתר ואתר. בחיבורו זה גלי רבינו זיע"א לדרעיה ונפל נהורא בבי מדרשא, רבינו המחבר מתגלה ברוב גבורתו במלחמתה של תורה, סיני ועוקר הרים וטוחנן זה בזה בסברא ישרה, בסגנונו הזך הרהוט והפשוט, ובתורתו המאירה ושמחה כנתינתה מסיני.

קיומו של הכת"י "קרני ראם על הרמב"ם", נזכר כבר ע"י בנו של רבינו, ה"ה מו"ז הגה"ק רבי שמואל שמעלקא טויבש זיע"א אב"ד יאס, בהקדמתו לשו"ת "תועפות ראם", תוך הבעת תקווה שיזכה להוציאו לאור. וכן הגאון רבי שלום טויבש זיע"א, נכד רבינו, כותב בהקדמתו לשו"ת תועפות ראם הנ"ל, שמבין כל כתבי זקנו, חפץ לבו במיוחד להוציא לאור את ספרו על הרמב"ם, "אשר נמצאו במו דברים נפלאים ומתוקים ונופת צופים, וכו' יראו עיניכם וישמח לבכם וכו'" עכ"ל. אך רצונם זה לא עלה בידם בפועל. והחיבור היקר והנכבד הזה, נמצא כעת תח"י המכון, במו כתב יד

קדשו של רבינו המחבר זיע"א. ועתה אזורנו חיל והואלנו בעזהשי"ת לעסוק בעריכת הספר הנכבד הזה, כדי להוציאו לאור בעתיד הקרוב אי"ה, בהוצאה מפוארת ומאירת עיניים.

על הטוב ייזכרו ויפקדו חברי 'מכון תועפות רא"ם', המשימים לילות כימים בהכנת הספר הק' הזה ועריכתו. הלא המה, העורך הראשי הרב יוסף שאול הויזמן שליט"א, ומשנהו בעבודת הקודש הרב משה חיים שניידר שליט"א, על עבודתם המשובחת מעשה ידי אומן. יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיהם, וחפץ ה' בידם יצלח, ויהי נועם ה' עליהם.

ובצאתנו נפרוש כפינו בתפילה, מי יתן ונזכה שהתורה תחזור על אכסניה שלה, ומשנתו הסדורה של רבינו הגדול בעל הקרני רא"ם זיע"א תעלה על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן, ותתפוס מקומה הראוי לה, ויתבדרון שמועותיו בבית המדרש באסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. וזכותו הגדול תעמוד לנו ליושר וזכות, למען ניכתב ונחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום בסשצ"ג, עד אשר ניוושע בתשועת עולמים בביאגו"ץ בב"א.

כ"ו אלול שלהי שנת תשע"ג לפ"ק

בדחילו ורחימו,

יוסף בלאאמו"ר הגרא"י שליט"א גינזבערג

רב דקהל תולדות יצחק

חופ"ק לעיקוואוד ניו דזשערסי

נו"נ לרבינו הגאון המחבר זיע"א

סימן א

בעניין מעלין בקודש ואין מעבירין עה"מ בקריה"ת

בר"מ פי"ב מהל' תפלה ה"ד כתב "שלשה שקראו עשרה פסוקים שנים קוראין שלש שלש ואחד ארבעה, ובין שהיה הקורא ארבעה ראשון או אחרון או אמצעי ה"ז משובח" ע"כ.

ואמנם בראשון לכאורה ל"צ לטעמא דראשון משובח, דבלא"ה כיון שע"כ צריך לקרות לאחד מהם ארבעה פסוקים, וא"כ "אין מעבירין על המצות" וממילא יש להקדים בראשון מטעמא דאין מעבירין על המצות, וע"כ צריך לומר כיון דיש כאן "מעלין בקודש ואין מורידין", מש"ה דחי לטעמא ד"אין מעבירין על המצות", ולא היה לקרות לראשון ד' אי לאו טעמא משום דראשון משובח.

ומזה יש סתירה למש"כ הרדב"ז בתשובה (סימן יג') דמי שהיה חבוש בבית האסורין ונתנו לו רשות לצאת פעם אחת בשנה, אין חוששין למצוה קלה או חמורה כיון דקיי"ל אין מעבירין על המצות עיי"ש, והרי חזינן דהיכא דאיכא מעלה יתירה במצוה דחי הא דאין מעבירין על המצות וכמו דהוי דחי מעלין בקודש הא דאין מעבירין על המצות.

וכדו"ט יש ראייה לדברי התה"ד (שו"ת, סימן לה') דיש להמתין בקידוש לבנה עד מוצאי שבת, ול"ח להא ד"אין מעבירין על המצות" כיון דיש לעשות המצוה יותר

ובגמ' איתא (מגילה כא' ע"ב) "אמר רבא ראשון שקרא ד' משובח שני שקרא ד' משובח שלישי שקרא ד' משובח, ראשון שקרא ד' משובח דתנן "בשלש קופות של שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה והיה כתוב בהן א' ב' ג' לידע איזה מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון שמצוה בראשון", אמצעי שקרא ד' משובח דתניא (מנחות צ"ח ע"ב) "אל מול פני המנורה יאירו" מלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי", ואר"נ מכאן שאמצעי משובח ואחרון שקרא ד' משובח משום מעלין בקודש ולא מורידין" ע"כ.

והנה בפרשה דליכא רק עשרה פסוקים בשקראן שנים ראשונים ג' ג' ודאי האחרון צריך לקרות ארבעה, דאל"כ הא אין קורין בפחות מעשרה פסוקים ולא צריך לטעמא דמשובח משום דמעלין בקודש ולא מורידין, ועל כרחך הפירוש דמי שרוצה לחלוק כבוד ולקרות לראשון ארבעה או לאמצעי או לאחרון כולם משובחים, דזה תופס מעלת ראשון משובח וזה תופס מעלת אמצעי משובח וזה תופס מעלת מעלין בקודש יותר.

משובח עיי"ש, ויש לזה ראייה מההוא דצריך טעמא דראשון משובח ולא סגי ליה בטעמא דאין מעבירין על המצות, וכמ"ש.

ועיין בתשובות חכם צבי (סימן קי') שכתב לחלק בין לעשות המצוה יותר משובח ובין מצות שונות קלה וחמורה, וא"כ אין כאן סתירה לשיטת הרדב"ז רק ראייה לשיטת התה"ד וכמ"ש.

ובהא דאמרינן אמצעי משובח ולא סגי ליה מטעמא כיון דכבר קרא הראשון ג' א"כ הוי אמצעי ראשון כנגד שלישי, וכמו בג' קופות דכתוב א'ב'ג' והתרומה השניה קדמה לשלישית משום דלדידה הוי ראשון וה"ה הכא.

אלא דלמה שכתבתי מיירי במי שרוצה לתת מעלת קריאת ד' לחשוב ובוזה צריך לטעמא דאמצעי משובח, לעדיף כחו יותר מראשון, משום דהוא משובח כיון דהוא אמצעי, ועיין בתוס' (מנחות צח' ע"ב ד"ה שאמצעי) דעיקר אמצעי משובח היינו מהא דגדול באמצע, דהא בשלשה שהיו מהלכין בדרך דהרב באמצע וגדול בימינו חזינן דאמצעי משובח, וממילא ילפינן בזה לענין קריאת ד' פסוקים עיי"ש.

ואמנם לא אדע איך אפשר בסדר קריאת התורה דאמצעי עדיפא, דהרי בזמן שיש כהן קורא ראשון משום "וקדשתו" ואחריו לוי משום קדושתו ואחריו ישראל, כדאמרינן בגיטין (ט' ע"ב) ובדאין כאן כהן נתפרדה החבילה וקורא הגדול קודם, וכדאמרינן בכתובות (כב' ע"ב) "ההוא דאתי לקמיה דר"א א"ל מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית א"ל שקרא ראשון בביהכ"נ בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול" עיי"ש.

א"כ בקריאת התורה ודאי הראשון עדיף מפני שהוא גדול ואיך אפשר ללמוד מהא דהרב באמצע מאחר שבקריאת התורה אדרבה הרב בראשון.

ועי"כ נראה דאין ללמוד מהא דהרב באמצע לענין קריאת ד' פסוקים וכמ"ש, רק דכיון דבמנורה מצדד הוא כלפי אמצעי מש"ה ג"כ כשיש לחלק ולתת עדיפות לאחד מהם נותנים אותו לאמצעי אע"ג דהאמצעי קטן מהראשון.

ומש"ה אתי' לנכון פרש"י שם במנחות (צ"ח ע"ב ד"ה שאמצעי) מקושיית התוס' שם עיי"ש, ועכ"פ מבואר דע"כ לענין חלוקת אחרון רשות, למי שיקרא ד' אתינן הא דאמצעי משובח, ומש"ה נכונים דברי זקני הב"ח במה שהשיב על הרש"ל שכתב דהיכא דהש"צ קורא אין לתת מעלה לאמצעי ורק כשאמצעי קורא לבדו קאי הסוגיא עיי"ש.

ול"מ"ש ע"כ דברי זקני ברורים, דודאי כשהאמצעי קורא בעצמו פשיטא דאמצעי קודם לקרות ד' פסוקים לראשון משום דהוא הוי ראשון נגדו וכמו בשלש קופות, וע"כ לענין להקדימו במעלה איירי, וממילא דינא הכי גם בש"צ קורא יכול לתת המעלה בקריאת ד' פסוקים למי שירצה וכמו שבארתי.

ורש"י שם (מגילה כא' ע"ב ד"ה ראשון) כתב ואם יש רווח בפרשה וקראו כל אחד ד' פסוקים כולן משובחים ועיי"ש, וכוונתו נראה דודאי מעלת מעלין בקודש ואין מורידין עדיפא רק בדהיכא דליכא רק ד' פסוקים לקרות לאחד משלשה וא"כ אם יקרא השלישי ע"כ יגרע הראשון או השני מהאחרון, מש"ה אין מזלזלין בכבודם

בקודש ואין מורידין, אין לתת שום מעלה לראשון ולאמצעי יותר מאחרון, רק לקרות לכ"א בשוה ד' פסוקים.

ונכון מאוד בספרא לחלק בזה, ונראה שגם דעת רבינו מסכים בזה לשיטת רש"י ז"ל ועיין מג"א (סי' קלז' ס"ק ב') מה שהקשה שם מנר חנוכה ויישובו, ולמ"ש בלא"ה ניחא והבן.

לחשוב השלישי יותר מהם אע"ג דאיכא מעלין בקודש.

אבל אם יש ד' פסוקים לכ"א לקרות ודאי לא יתכן שאחד מהם יקרא חמשה פסוקים ויגרום בזה הורדה בקודש, אע"ג דראשון או אמצעי משובח, דכיון דאפשר לחלק לכ"א מהם ד' פסוקים ועכ"פ לא יגרעו חשיבות הראשונים מהאחרון משום מעלין

סימן ב

בדין הבטח במקום קריאה וגלילה קודם ברכה

כתב רבינו בפ"ב מהל' תפלה ה"ה "כל אחד ואחד מן הקורין פותח ס"ת ומביט במקום שהוא קורא בו ואח"כ אומר ברכו וכו' ואח"כ קורא עד שישלים לקרות וגולל הספר ומברך" וכו'.

ובזה מקושר שם לשון התוס' היטב ועיין מוהרש"א שם (לב' ע"א ד"ה בא"ד) שכתב שדבריהם צ"ע, ולמ"ש לשון התוס' מדוקדק, ומ"מ כה"פ לא תרו ליה, ובפתיחה אפילו לכתחלה א"צ לגלול, ומשום טרחא דגלילה וכמ"ש הכ"מ, או דודאי הגלילה מחשב כסילוק מקריאה דכיון דכן דרך לגלול בין גברא לגברא, וכמ"ש זקניי הב"ח (סי' קלט' ס"ק ג') דמה"ט בין גברא לגברא מותר לצאת כמו דאמרינן בברכות (ח' ע"א) משום דכבר נגלל הספר עי"ש, ואע"ג שאין זה קצת מוכרח מ"מ הרי כן המנהג לסתום הספר בעת גלילה.

ומש"ה בתחלת הקריאה לא יתכן שיברך אחרי שרואה המקום היינו משום שזה אותו דכיון דראיית המקום היינו משום שזה מראה שיברך על הקריאה, ואם יגללו הרי מראה שהוא סילוק מקריאה, וא"כ איך יועיל הראיה כיון שגוללו אח"כ, ומש"ה אין גוללו מקדם בכדי שלא יבוטל הראיה שיקרא.

וע"כ בתחלה אין לגלול ולבסוף ודאי גוללו מקדם שכן יתכן לברך אחר סילוק מקריאה וגוללו ומברך, וזה נכון בטעם הדבר וכן מבואר במס' סופרים (פי"ג ה"ח) דלבסוף גוללו ומברך וכן עיקר.

הנה רבינו פוסק כרב זירא אמר רב מתנא (מגילה לב' ע"א) דהלכה פותח ורואה ומברך וקורא, ופירש כפשוטו דאפילו לכתחלה פותח ורואה וא"צ לגלול, ומדברי התוס' (שם ד"ה גוללו) משמע דס"ל דלכתחלה לכ"ע גוללו ובדיעבד פותח ורואה וקורא עי"ש.

ומשמעות הסוגיא ל"מ כן, וכן דעת כל הפוסקים דאפילו לכתחלה פותח וקורא, דלא חיישינן כלל שיאמרו ברכות כתובים בתורה, ומ"מ בסוף פוסק רבינו דגוללו ומברך, ובזה גם התוס' סברי כן והיינו משום דלבסוף גוללו בין גברא לגברא, א"כ מוטב לגלול קודם ברכה משום חששא דיאמרו ברכות כתובין בתורה, ודוקא בתחלה משום טרחא דגלילה פותח ורואה וקורא וכמ"ש הכ"מ.

ונראה דזה דחקו לתוס' דפלוגתא דר"מ ור"י היינו רק בדיעבד, משום דפותח ורואה וקורא משמע דוקא בפתיחה פליגי, ולבסוף לכו"ע גוללו מתחלה וע"כ משום חששא דברכות כתובין בס"ת, וא"כ ממילא דאיכא חששא דברכות כתובין בתורה ודאי לכתחלה גם בפתיחה גוללו ודוקא בדיעבד פותח ורואה וקורא.

סימן ג

בְּהִיכָא דְקָרָא וּנְשַׁתֵּתַק אִי בְּעִינָא לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ

בר"מ בפ"ב מהל' תפלה ה"ו כתב "קרא ונשתתק יעמיד אחר תחתיו ויתחיל במקום שהתחיל הראשון שנשתתק ומברך בסוף" ע"כ.

וּמִשָּׁה כל שנשתתק העומד תחתיו יוצא בברכת הראשון, אבל כל זה אם קריאת הראשון ל"מ כלום, אבל אם השני יתחיל ממקום שפסק הראשון הרי על כרחך מהני קריאת הראשון לאותן פסוקים, והרי כל הקורא ג' פסוקים סגי ליה, ומש"ה א"א שיוצא השני בברכת הראשון, דכיון דאם פסקי ליה לקריאת הראשון ובירך אחריו היה השני מברך.

וְא"כ אע"ג דנשתתק מ"מ אם נאמר דהשני מתחיל ממקום שפסק תו כבר פסק ליה קריאת הראשון ואין השני יוצא בברכתו, משום דכבר אזדא ליה ולכן כאשר יקרא השני משם והלאה יהי' הפסוקים כאילו נתברכו לאחריהן ולא לפניהן.

וּמִשָּׁה תקנו חז"ל שיקרא ממקום שהתחיל הראשון, וכיון שמתחיל מתחילת הקריאה והרי לא היה ממש בקריאת הראשון, דמשום שנשתתק ולא יוכל לברך לאחריה, וא"כ יקלקל הקריאה הוי כלא קרא כלל וממילא תו מהני ברכתו שבירך לפניו להעומד תחתיו, שכיון שכל מה שקרא לא הוי קריאה כלל, תו הוי כאחד מברך ואחר יוצא מברכתו וקורא וסגי בהכי, זה נראה לי שיטת רבינו ונכון הוא.

וּבִירוּשָׁלַיִם ברכות (פרק אין עומדין ה"ג) היה קורא בתורה ונשתתק זה שעומד תחתיו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון, דאם אמר את ממקום שפסק [הראשון] הראשונים נתברכו לפניהם ולא לאחריהם, והאחרונים נתברכו לאחריהם ולא לפניהם, וכתוב "תורת ה' תמימה" שתהא כולה תמימה ע"כ.

וּפִירְשׁ הר"י ברא"ש במגילה דמתחיל ממקום הראשון ומברך לפניה ולאחריה, דכיון שנשתתק הראשון ל"מ ברכתו לעומד תחתיו, ורבינו מפרש דלפניה אין מברך רק לבסוף, ועיין בכ"מ מה שכתב לדעת רבינו הטעם לחלק, דאם לא יתחיל ממקום שפסק הראשון לא מהני ברכת הראשון כדאמרינן בירושלמי, האחרונים נתברכו לאחריהם ולא לפניהם וכשמתחיל ממקום שהתחיל הראשון מהני ברכת הראשון למי שעומד תחתיו עיי"ש.

וְלָא נתברר היטב, ולענד"נ דדעת רבינו דודאי היכא דברכת הראשון ל"מ לקריאתו כלל, תו העומד תחתיו יוצא בברכתו, דהרי כשאחד מברך ואחד קורא וכל העומדים בביהכ"נ דעתם שיוצא בברכת המברך אם יצטרכו לזה.

סימן ד

בעניין דילוג וקריאה על פה

כתב הר"מ שם ה"ה "הקורא יש לו לדלג ממקום למקום בעניין אחד כגון אחרי מות ואך בעשור שבפרשת אמור אל הכהנים, והוא שלא יקרא על פה שאסור לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת, ולא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים התורגמן" ע"כ.

לדלג באותו ענין מש"ה, דאל"כ יצטרך לקרות בעל פה ואסור לקרות בע"פ, ומש"ה התירו הדילוג בכדי שלא יקרא בע"פ, ואע"ג ד"ובעשור" שבחומש הפקודים קורא בע"פ, היינו משום דשם איכא הפסק המתורגמן מש"ה לא התירו לו לדלג כלל ויקרא ע"פ ולא ידלג, אבל בהיכא דהוי ענין אחד מוטב לדלג ולא לקרות ע"פ.

ונראה דרבינו הוציא זה מדברי הירושלמי שם ביומא ובמגילה (פ"ד ה"ה) וז"ל "רבי ירמיה בשם ר"ע שאין גוללין ס"ת ברבים ר' יוסי בעי הגע עצמך שהיתה פרשה קטנה, א"ל כדי שישמעו ישראל את התורה על סדר, והא תנינן קורא "אחרי מות" ו"אך בעשור" שניא הוא שהוא סדורו של יום, תדע לך דארשב"ל בכל מקום אינו קורא על פה והכא קורא על פה ע"כ.

ומפרש ליה רבינו דה"ל שאין גוללין ס"ת ברבים, והיינו משום כבוד ציבור שיצטרכו להמתין עד שיגלול כדאיתא בתלמודן, והעיד ר' יוסי הגע עצמך שהיתה פרשה קטנה ובזה יגללם קודם שיתרגמם המתרגם ואין כאן זלזול כבוד ציבור, וא"ל

והנה בגמ' (יומא סט' ע"ב) קורא "אחרי מות" ו"אך בעשור", ורמינהי מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה, ל"ק כאן בכדי שיפסיק התורגמן והא עלה קתני מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה, ועד כמה מדלג בכדי שלא יפסיק התורגמן הא בתורה כלל וכלל לא, אמר אביי ל"ק כאן בענין אחד כאן בשני ענינים, והתניא מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני ענינים כאן וכאן בכדי שלא יפסיק המתורגמן ע"כ.

וכן במגילה שם (כד' ע"א) ומשמע בענין אחד בכדי שלא יפסיק המתורגמן מפלגין לעולם, אבל לפי מה דמשמע ליה מדברי רבינו נראה בהא דהתירו לדלג בענין אחד, היינו משום דכיון דהוא חובת היום וע"כ צריך לקרותו, וא"כ אם לא ידלג יצטרך לקרות על פה, מש"ה התירו לו לדלג כיון שהוא בענין אחד, ומש"ה כתב והוא שלא יקרא על פה, שאין ענין זה מחובר למ"ש בראשונה להבנת כ"מ דרבינו משמעין שאין לקרות על פה ואין זה המשך למ"ש מקודם. **וע"כ** נ"ל כוונת רבינו ד"והוא שלא יקרא על פה" טעמא דמילתא דהתירו לו

כדי שישמע התורה על סדר, ומש"ה אע"ג דאין כאן כבוד ציבור אינו נכון לגלול מפני שישמע הציבור התורה שלא כסדר.

ומוקי ליה בהא ד"אחרי מות" ו"אך בעשור" דאע"ג דאינו שומע על הסדר, ומשני ליה שהוא סדורו של יום, והיינו דהוי ענין אחד כלתלמודא דידן, ואמר תדע לך למה הותרו בענין אחד דארשב"ל בכל מקום אינו בע"פ והכא קורא בע"פ, ר"ל דאם לא יתירנו לדלג יצטרך לקרות בע"פ מפני שהוא סדורו של יום.

ולכן התירו לדלג כדי שלא יקרא בע"פ זהו ביאורו לדעת רבינו, ומש"ה דקדק רבינו לכתוב והוא שלא יקרא ע"פ, דהיינו מהאי טעמא התירו בזה לדלג כדי שלא יצטרך לקרות בע"פ, זהו נראה לי אמתת כוונת רבינו.

והמפרש שם בירושלמי פירש בדרך אחר ואינו נכון בכוונתו, ומ"ש הוא ביאור אמת וכשיטת רבינו, וא"כ נראה דאפילו בענין אחד אין לדלג כי אם ביוה"כ דא"א להוציא ס"ת אחרת ולקרות משום פגמא של ספר ראשון או משום ברכה שאינה צריכה, כדאמר ר"ל משום דכל היכא דקורא בספר אחר הוי הפסק וצריך ברכה אחרת, משום דגלילה הוי הפסק.

ובמ"ש זקניי הב"ח ביו"ד (סי' רע"ט), ולא עמדתי במה שהשיגו הט"ז (שם), דנראין דברי זקניי פשוטים דכל שקורא באותו תורה לא הוי גלילה הפסק ובספר אחר מוקי הגלילה הפסק, ועיי"ש בט"ז ותראה שאין בהשגתו ממש.

ומש"ה, אם נאסור הדילוג יצטרך לקרות ע"פ והתירו הדילוג, והא דתניא

מדלגין בתורה מענין לענין, היינו למאי דתנא הפותח מברך לפניו והחותם מברך לאחריה, וא"כ בדילוג א"צ ברכה ומש"ה א"א להוציא ס"ת אחרת משום ברכה שא"צ, וכדאמר ר"ל דגם מאן דאמר משום פגמא אינו חולק בזה אלא דמר דמר דאמר חדא ומר דאמר חדא כמבואר בפוסקים, ומש"ה כיון דא"א להוציא אחרת התירו הדילוג כדי שלא יקרא ע"פ.

אבל האידנא דתקינן דכולהו מברכין לפניו ולאחריה, כמבואר במגילה (כא' ע"ב) וא"כ אפשר להוציא אחרת כיון שאין בזה גרם ברכה לבטלה א"כ אפילו באותו ענין אין מדלגין, ואפילו בכדי שלא יפסיק התורגמן משום שישמע התורה על הסדר, וכיון שלא יצטרך לקרות בע"פ לא התירו לדלג כנ"ל, אעפ"י שלא מצאתי לי חבר מ"מ מלשון רבינו למדתי.

והרשב"א בתשובה (תשובות חדשות סי' יא') כתב דאם אין לו ס"ת אחת וצריך לגלול למפטיר מוטב לקרות בחומשין מלגלול, דהרי חזינן דמוטב לקרות על פה בכדי שלא יגלול, דהרי כה"ג קורא ובעשור שבחומש הפקודים ע"פ בכדי שלא יגלול עכ"ד, מובא בב"י (סי' קמד' ס"ק ג').

ולכאורה הא אמרינן בגיטין (ס' ע"א) דמש"ה אין קורין בחומשין משום כבוד ציבור, כדאמרינן בפרק הניזקין (שם), וא"כ כיון דהא דאין גוללין ג"כ מפני כבוד ציבור, וא"כ מ"ט לא יגלול ויקרא מפטיר בחומשים, הרי גם בזה איכא כבוד ציבור, ומ"ש דלא חיישינן בקריאת חומשים לכבוד ציבור וחיישינן בגלילה לכבוד ציבור.

ואפשר דטעם הרשב"א דבגלילה חוץ הטעם דכבוד ציבור, איכא טעמא

מטעמא שלא יקרא על פה וכמ"ש בפירוש הירושלמי ושיטת רבינו, וא"כ לענין שיבטל קריאת מפטיר ממילא לא חיישינן לטעמא דלא יקרא על הסדר כיון דא"א שאין כאן תורה אחרת לקרות בה, וע"כ יתבטל הקריאה לא חיישינן לזה ודולגים אעפ"י שאין שומעין על הסדר.

ואע"ג דלענין כבוד ציבור אין דולגין וקוראין ע"פ, מ"מ כיון דעכשיו שעם מועטים ומוחלים על כבודם ליתא להאי טעמא, ממילא כעת רשאי לדלוג ולגלול הספר על המפטיר.

אמנם היכא דאיכא חומשין, יפה כתב הרשב"א (בתשובות חדשות, שם) דמוטב לקרוא בחומשין מלגלול ס"ת וכמ"ש בטעמא, מיהו הרב"י (שם, קמ"ד ס"ק ג') כתב דלא נהגו כרשב"א בזה עיי"ש, משום דאין לברך על חומשים לכן העם יותר מוחלין שיגלול ויברך משיהיו קורין בחומשין ולא יברכו בזה על הקריאה ועוד יש בזה דברים ואכ"מ.

כדי שישמע ישראל את התורה על הסדר, דמה"ט אין דולגין אפילו בכדי שימשוך המתרגם, וכמ"ש בשם ירושלמי (מגילה שם), ומש"ה מוטב לקרות בחומשים, דכיון דבגלילה איכא ג"כ כבוד ציבור ואיכא נמי כדי שישמע ישראל על הסדר, ובחומשין ליכא כבוד ציבור א"כ מוטב שידחה חדא משום תרתי ולכן קורין בחומשין ולא גוללין.

ובמרדכי כתב בגיטין פ' הניזקין (שם) דאם אין רק ס"ת אחת גוללין למפטיר משום דאין לבטל קריאת המפטיר וכ"כ ב"י בשם הריטב"א, ולכאורה צע"ג דהא קורין בע"פ בכדי שלא יגלול, וכבר תמה בזה המג"א (שם קמ"ד ס"ק ד'), ותירץ לנכון דבזמן שביהמ"ק היה קיים לא היו הציבור מוחלין כבודם, ועכשיו שהעם מועט המה מוחלין כבודם בכדי שלא יתבטל קריאת המפטיר עיי"ש.

ודיינו דאע"ג דחוץ כבוד ציבור יש טעמא משום שלא יקרא שלא על הסדר, אלא דכיון דהאי דלא יקרא על הסדר נדחה

סימן ה

בהא דמתרגם אסור להגביה קולו יותר מהקורא

כתב הר"מ שם פי"ב הי"א "ולא יגביה המתרגם קולו יותר מן הקורא" וכו'.

יהא קולו של משה שהוא המתרגם רם קולו יותר מקולו של הקב"ה שהיה קורא עכ"ד. **ונמצא** מבואר היטב הא דילפינן מתרגם לא יגביה קולו מן הקורא, מיהו הא דהקורא לא יגביה קולו יותר מן המתרגם צ"ל דג"כ נלמוד מכאן, משום דכיון ד"קול ה' בכח", ודאי היה לקב"ה בשעת מתן תורה להרים קולו בכח, אלא דא"כ יהיה קולו רם משל מתרגם, ומש"ה מיערך קולו ומוכרח דאין הקורא מגביה קולו מן המתרגם ומאחר שע"כ היה בזה מיערך קולו.

א"כ ממילא לא היה צריך הקב"ה להרים קולו כלל כיון שדבר רק למשה לבדו, אלא משום דאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא לכן ענהו בקולו של משה ותרויהו ילפינן מזה כנ"ל.

מידהו בברייתא דמיייתי התם תנ"ה אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא ואם א"א למתרגם להגביה קולו כנגד הקורא ימעך הקורא קולו, ע"כ צ"ע קצת מהתחיל, בהא דמתרגם לא יגביה קולו וסיים בהא דהקורא אל יגביה קולו ממתרגם ולאוי סיפא רישא וצ"ע.

עיינ כ"מ דהעתיק דברי הש"ס בר"פ שלשה שאכלו (ברכות מה' ע"א) א"ר שמעון בן פזי מניין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר (שמות יט') "משה ידבר והאלקים יעננו בקול", שאין ת"ל בקול ומה ת"ל בקול בקולו של משה ע"כ, וכתב ומהתם ליכא ראייה אלא שהקורא לא יגביה קולו יותר מן המתרגם אלא דמשמע ליה לגמ' דקורא ומתרגם שוים הם, וכי היכי דמשכחן דקורא לא יגביה קולו יותר מן המתרגם הה"נ דמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא עכ"ד.

ותמיהני שנעלם ממנו לפי שעה דברי התוס' במקומן, שכתבו (שם, ד"ה בקולו של משה) וא"ת היכי מיייתי ראייה ממה שהא צריך לאתויי ראייה דמשה היה מתרגם ולא היה מרים קולו יותר מהקב"ה שהיה קורא, והוא מביא שהקב"ה היה קורא ומשה היה מתרגם, ופי' ר"א בקולו של משה מסתמא היה משה בכל כחו עונה כדי להשמיע קולו לכל העם, אבל הקב"ה לא היה צריך להרים קולו שהרי לא היה מדבר אלא למשה לבד, ואפ"ה היה מגביה קולו כדי שלא

סימן ו

הקורא והמתורגמן אי שרי להו לישב או לסמוך

הר"מ שם בהי"א כתב "ואין המתורגמן נשען לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד ביראה ואימה" וכו' ע"כ.

דבדיעבד יוצא מיושב דאל"כ לא הי' מתירין למלך עכ"ד.

ומזה אין ראיה דודאי בעדות אם נימא דאינו מועיל מה שהעידו במיושב ע"כ אין זה משום דלא קיימו קרא ד"ועמדו" ולהכי אין מועיל עדותם כלל, דהרי במה דאין מועיל עדותם אין זה גריעותא לעדים ואדרבה יכולים לחזור ולהגיד, וגם אם הוזמו אין משלמין וכדומה, וא"כ ע"כ אם נימא דאין מועיל עדותן היינו משום דזה מחוקי התורה שהעדות לא יאומן עד שיעידו מיושב.

וא"כ ודאי אין לחלק בין ת"ח כיון דאין עדות מועיל מיושב מה עדיפא דת"ח, וא"כ ע"כ מדת"ח מעיד מיושב ע"כ אין זה מחוקי עדות הא דמעיד מעומד, וממילא אע"ג דהעיד מיושב בדיעבד מקבלים עדותן משום דאין זה גריעותא לעדים מה דנימא דאין מועיל עדותן וכמ"ש.

משא"כ בקריאת התורה מיושב אמרינן כיון שעשה שלא כדין לא מקבלים קריאתו והיה כלא היה וכמו שאמרו חז"ל במצוה הבאה בעבירה דלא יצא, וע"כ דיש בזה חילוקים הרבה כמ"ש במקומו מ"מ

בירושלמי מגילה (פ' הקורא פ"ד ה"א) "ר' שמואל בר רב יצחק עאל לכנישתא חמא חד בר נש קאים מתרגם סמך לעמודא, א"ל אסור לך כשם שניתנה באימה ויראה כך אנו צריכין לנהוג באימה ויראה" ע"כ,

והביאו הרי"ף שם, וכתב הגה"מ וכו"ש הקורא עצמו עיי"ש, ורבינו דלא העתיק דינא דקורא היינו דנלמוד מכ"ש מדין המתורגמן, ומ"מ למ"ש רבינו בהל' מגילה (פ"ב ה"ז) דלא יקרא מגילה יושב בציבור מפני כבוד הציבור, וא"כ ע"כ מפרש הא דאמרינן בריש פ"ג דמגילה הקורא את המגילה עומד ויושב דיושב היינו דיעבד וכיון דאמרינן שם משא"כ בתורה הרי דביושב בתורה אפי' בדיעבד לא.

וב"כ זקניי הב"ח (בסי' תר"צ ד"ה הקורא), וא"כ היה לרבינו ללמדנו דבקורא יושב ב.. לא יצא, וראיתי להמ"א (בסי' קמא' ס"ק א') השיב על דברי זקניי, דהרי בעידות שהעידו מיושב כתב הר"ן דע"כ בדיעבד מועיל דאם ל"מ אפילו בדיעבד לא הי' ובת"ח מעיד מיושב עיי"ש, וא"כ ממילא מהא דמלך קורא יושב כדאמרינן בסוטה (מא' ע"ב), ע"כ

ציבור, ושפיר קאמר הש"ס משא"כ בתורה דבתורה לא משכחת קריאת מיושב ובמגילה משכחת ליה במחילת ציבור וכמ"ש ונכון הוא.

ונראה לענ"ד דהא דאסור סמיכה על עמוד או לקורה דאמרינן בירושלמי (מגילה פ"ד ה"א) "כמו שניתנה באימה", עיקר הטעם רק משום כבוד ציבור, והירושלמי דנקט טעמא דניתנה באימה היינו דמש"ה לא הוי כבוד ציבור לסמוך, והיינו אע"ג דבמיושב איכא משום כבוד תורה כמבואר שם מ"מ היינו משום דאמרינן דצריך קימה לפני תורה דמפני לומדיה עומדין מפניה לא כ"ש.

ומש"ה כ"ז שקורא איכא כבוד תורה שיעמוד ואמנם עכ"פ לא עדיפא מקימה לפני התורה, והרי קימה לפני התורה נלמוד מקימה לפני ת"ח ושם גבי קמיה ת"ח סגי בקימה אע"ג ד"כמוך" וכמבואר בר"פ שבועת העדות (שבועות ל' ע"ב) ועיין מג"א (סי' קמא' ס"ק ב'), וא"כ גם קימה לפני תורה סגי בעמידה שיש בה סמיכה, וא"כ ע"כ הא דצריך לעמוד בעת קריאה או בעת שמתרגם ואינו יכול לסמוך היינו משום כבוד ציבור לחוד.

ועיין בתוס' זבחים (יט' ע"ב ד"ה עמידה) ובסמ"ע שם ובסמ"ע בח"מ (סי' ט'), דכל שלא כתב בפירוש חיוב עמידה רק מאסמכתא לא צריך עמידה שאין בה סמיכה. ויש בזה אריכות דברים ויבואר במ"א אי"ה, **וא"כ** קריאה בתורה דנלמוד מאסמכתא א"צ עמידה שאין בה סמיכה, ומשום קימה לפני התורה ג"כ כל שעומד אע"ג שנסמך, וע"כ רק משום כבוד ציבור אסור לסמוך, וממילא היכא דהציבור מוחלין רשאי לקרות

עשאו חז"ל כאילו לא עשה כתיקונן ואין המצוה נתקיים על ידו וצריך לחזור ולקרות.

וב"ז בהדיוט אבל במלך דכבוד המלך עדיף וא"צ לעמוד, ממילא לא עשה שלא כהוגן, ומש"ה יושב וקורא וזה ביאורו, ומ"מ מלשון רבינו משמע דאפילו מיושב בדיעבד יצא.

והא דאמרינן משא"כ בתורה נראה למה דמבואר שם בירושלמי (פ"ד ה"א) מהו לעמוד מפני ס"ת ר"ב ר"פ משם ר"א מפני בנה הוא עומד מפני תורה עצמה זהו שהוא עומד, לקרות בתורה מפני מה הוא עומד מפני כבודה או מפני כבוד הרבים אין תימר מפני כבודה אפילו בינו לבינה, אין תימר מפני כבוד הרבים בינו לבינה לא תימר מפני כבוד התורה בינו לבינה לא דאם את אומר כן אף הוא עצמו מתעצל ואינו קורא ע"כ.

והוקשה לשונו כמו שכתב המפרש שם והוא מוכרח, ועכ"פ מבואר דהא דקורא בתורה עומד מפני כבוד התורה הוא, וא"כ אע"ג דגם במגלה אינו קורא יושב היינו מפני כבוד ציבור כמ"ש רבינו שם להדיא, וא"כ יש חילוק למה שכתב המרדכי פרק הנזקין מובא בב"י (סי' קמ"ד ס"ק ג') דכל שהוא כבוד הציבור מהני מחילת הציבור עיי"ש גבי קריאת חומשין, ואף הראבי' דחולק היינו משום דבקריאת חומשין איכא טעמא דמילתא שיהא לבם עמוסה, כמבואר בירושלמי וכמ"ש הב"י שם דאבל ודאי כ"ד מהני בכבוד ציבור מחילה, ועיין מג"א (סי' קמ"ד ס"ק ד').

וא"כ במגילה דאינו רק משום כבוד ציבור מהני מחילת הציבור אבל במקרה דהוא משום כבוד תורה לא מהני מחילת

והוא נסמך על העמוד, דכל שאינו רק משום כבוד ציבור מהני מחילה וכמ"ש, זהו נלענ"ד.

ובזה הבנתי הא דאמרינן בסוטה (דף מ' ע"ב) ברכות כה"ג כיצד, חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת נותנה לסגן והסגן נותנה לכה"ג וכה"ג עומד ומקבל וקורא, ומקשינן עלה עומד ומקבל וקורא עומד מכלל דיושב הוא והאמר אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד בלבד.

ומה קושיא הא משום ישיבה בעזרה אין אסור אלא יושב ממש, ובעמידה ע"י סמיכה מותר כמ"ש התוס' (בבבא מציעא י"ט), [וכן הוא בירושלמי סוטה בהא דמלך יושב וקורא, דמיירי ע"י סמיכה ואע"ג דחולק על תלמודא דידן מ"מ בהא דמותר בעזרה ע"י סמיכה מבואר כן], וא"כ לענין לקרות דאסור

ע"י סמיכה נקט שפיר וכה"ג עומד ומקבל וקורא דהיינו לקריאה עומד.

ודוחק לומר דהש"ס מדקדק דאם לקריאה לחוד היה לו לומר וכה"ג מקבל ועומד וקורא, דלענין קבלה לס"ת דאין כאן רק חיוב עמידה מפני ס"ת בזה סגי בעמידה שיש בה סמיכה וכמ"ש"ל, וע"כ מיירי ביושב ממש, ולמ"ש דאסור לקרוא ע"י סמיכה היינו משום כבוד ציבור ובהם מוחלים כבודם מותר, א"כ גבי כה"ג דכולי האי עבדו לו מפני כבודו דנוטל ס"ת, וכדאמרינן שם (סוטה מ' ע"ב) כולה משום יקרא דכ"ג, א"כ פשיטא דגם זה מוחלים לכבודו לקרות בעמידה ע"י סמיכה, וא"כ לא היה צריך לעמוד וע"כ דיושב ממש היה ובה"ל"מ מחילת ציבור כמ"ש, ומקשה הש"ס שפיר דאין ישיבה בעזרה כנ"ל.

סימן ז

אי שרי לקטן להוי מתורגמן

ועוד כתב הר"מ שם בסוף הי"א "ואין כבוד לגדול שיתרגם ע"י הקטן" וכו'.

ונראה מה שהכריח הר"ן לפרש כן אע"ג דפשטא דלישנא משמע דהוא משום כבוד חכם ולא משום כבוד ציבור וכמ"ש הכ"מ, היינו דאם משום כבוד המתרגם למה כ' התוספתא דאין כבוד לגדול שיתרגם ע"י קטן, ומשמע דבשויין שפיר דמי ואי משום כבוד המתרגם אפילו בשויין לא.

וכמו דאמרינן בסוטה (דף מ' ע"א) דאמרי' ליה דביתהו דאמוריה דרב אבהו לדביתהו דר' אבהו הא דידן לא צריך ליה לדידך והאי דגחין וזקיף עליה יקרא בעלמא הוא דעביד ליה עיי"ש, ושם אמוריה לא היה גדול מר' אבהו כמו דאמרי' ליה ל"צ לדידך, וכמו שפירש"י שם (ד"ה לא צריך) דגדול הוא כמו בעלך ומ"מ אי לאו משום יקריה דר"א לא הי' מתרגמן שלו, מבואר דאפילו בשוה לקורא אין כבוד שיהיה הוא הקורא והוא המתרגם.

וא"כ אמאי נקט התוספתא דאין כבוד לגדול שיתרגם ע"י קטן דמשמע דבשוה ל"ש שם, וע"כ דמשום כבוד ציבור אתינן עלה דכל שהוא גדול מהקורא אין כבוד לציבור בזה ול"מ מחילתו, משא"כ בשויין אין כאן כבוד ציבור ורק כבוד לחכם לחודיה ובמרוצה מותר וזה ראייה לשיטת הר"ן עיי"ש.

תוספתא (מגילה פ"ג הי"ג), ומפרש לה רבינו דהא דאין כבוד היינו למתורגמן הוא נגד כבודו, ואמנם בר"נ מפרש דאין כבוד לציבור שיהיה המתרגם גדול מקורא ועיי' כ"מ, ואע"ג דאשכחן ביומא (כ' ע"ב) דרב אקלע לאתריה דשמואל ולא הוי אמורא למיקם עליה דרב שילא קם רב עליה וקא מפרש, אע"ג דרב גדול הוי מרב שילא, ובשלמא לדעת רבינו הרי רב בעצמו מחל על כבודו ונעשה מתורגמן, משא"כ לשיטת הר"ן מה מהני דרב מחל על כבודו דאכתי איכא כבוד ציבור, שוב מצאתי בפר"ח (סי' קמ"ה ס"ק ב') שהקשה כן.

ולענ"ד לא קשה מידי, דודאי כבוד ציבור ל"ש אלא היכא דמעמידין מתורגמן שיהיה גדול מקורא, דבזה נראה דהציבור מזלזלין בכבוד חכם ומעמידין קורא שקטן ממתורגמן ואיכא לעז לציבורא דאין חוששין לכבוד חכם ול"מ מחילת המתורגמן, אבל שם לא העמידו הציבור לרב למתורגמן אלא הוא מנפשיה עייל ונעשה מתורגמן מרצונו וכיון שהציבור לא העמידוהו למתרגם לא שייך בזה כבוד ציבור אלא כבוד חכם והוא מחל על כבודו וז"פ.

סימן ח

בדין דילוג וקריאה למפרע

כתב הר"מ שם הי"ג "ואינו מדלג מנביא לנביא אלא בנביאים של שנים עשר בלבד, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו" וכו'.

מות"ל"אך בעשור" משום דע"כ צריך לקרות ואם לא ידלג יקרא בע"פ וכמ"ש בה"ח עיי"ש.

ד"ה מה"ט התירו גם במלך לקרות למפרע כיון שהוא לבדו היה קורא וע"כ צריך לקרותו ואם לא יקרא למפרע מה יעשה דהרי "עשר תעשר" קדמה לפ' "המלך" וע"כ צריך לקרות "כי תכלה לעשר" משום שהוא ענין אחד עם "עשר תעשר", ולכן התירו לו לקרות למפרע פרשת "המלך" אח"כ, והרי הוא היה מדלג מ"עשר תעשר" ל"כי תכלה לעשר", אע"ג דהיה הדילוג יותר מכדי שלא יפסוק המתורגמן.

ועיי' ברש"י בסוטה שם (מא' ע"א ד"ה כאן בענין אחד), ובמהרש"א שם כתב דכיון שאין מתורגמן רשאי לדלג אפילו יותר עיי"ש, ודבריו נפלאו ממני דאדרבה לא התירו לדלג אלא משום דהמתרגמן מתרגם וליכא כאן קלקול בכבוד ציבור, וכליכא מתורגמן ודאי אין להפסיק ולדלוג כלל.

וע"כ נראה דודאי הא דאין מדלג מענין חדא בשוהה יותר במתורגמן, היינו משום כבוד הציבור וכמ"ש בה"ח, וא"כ במלך דכבודו עדיפא מכבוד ציבור מותר

ובכ"מ כתב דדוקא מנביא לנביא לא ידלג מסוף הספר לתחלתו, אבל בנביא אחד מותר לדלג אפילו מסופו לתחלתו, והמג"א (בס"קמ"ד ס"ק ד') כתב דלתחלתו אפילו בנביא אחד אסור שלא יקרא למפרע עיי"ש, וכן משמע מלשון הר"ן בפ' הקורא (מגילה דף יד' ד"ה גמ') דהטעם דלא ידלג שלא יקרא למפרע,

והפר"ח (שם ס"ק א') כתב דדוקא בק"ש ומגילה אסור לקרות למפרע דאיכא קראי לאסור אבל בנביא מותר, וראה מהא דהיה קורא המלך פרשת "עשר תעשר" ו"כי תכלה לעשר" ואח"ז היה חוזר וקורא פרשת המלך הרי שדילג למפרע עכ"ד, וא"כ משמע מדבריו דאפילו בס"ת אין איסור לקרות למפרע,

ולענ"ד בתורה ודאי אסור, דכמו דאין מדלגין בתורה אפילו פרשה קטנה מטעם המבואר בירושלמי (מגילה פ"ד ה"ה) כדי שישמע ישראל את התורה על הסדר כמ"ש בה"ח ועיי"ש, ה"ה מה"ט אין קוראין למפרע משום שישמע על הסדר.

והא דהמלך היה קורא למפרע היינו משום דכמו שהתירו לדלג בכה"ג מ"אחרי

לדלג אפילו ביותר מתורגמן כנ"ל טעמא דמילתא, ובנביא אע"ג דמדלג מענין לענין, ולא בעינן בנביא להא דישמעו על הסדר מ"מ אפשר לדלג למפרע חששו יותר ואין מדלגין למפרע, כיון דאיכא תרתי, מענין לענין ולמפרע ובהא ענין אפשר דבנביא אפילו למפרע מותר באותו ספר, כנ"ל הכרעה במילתא דא.

סימן ט

בדין קריאת התורה שחרית בתעניות ציבור

כתב הר"מ שם פי"ב הט"ז "ובימי התעניות בשחרית ובמנחה קורין שלשה אין פוחתין ממניין זה ואין מוסיפין עליו" ע"כ.

ובכ"מ הניח בצ"ע דהא בפ"ק דתענית (יב' ע"ב) משמע דלא קרינן אלא במנחה עיי"ש, ולדידי לא קשה מידי דודאי בתענית שגזרו ב"ד על המאורע כמו בגשמים ועל כל צרה שלא תבא, דכיון דמחמת המאורע נגזרו א"כ צריך הב"ד לחפש מעשה העיר מי יודע ישוב וניחם ולכן אלי היום ראשון יאספו כל חרד, ומש"ה מאחרין תפלת השחר עד חצות היום, וכדאמרינן בתענית שם והביאו רבינו (בפ"א מהל' תענית הי"ז) ומש"ה אין קורין רק במנחה ולא בשחרית.

אבל בתענית הנקבעים צום הרביעי וצום החמישי וכדומה, שאין בזה מקרה חדש רק שאנו מתענין לימים שעבדו עלינו רעה, א"כ בזה אין מאספין לחפש מעשה אדם ואז מתפללין שחרית בזמנו וקורין בשחרית כמו במנחה.

ורבינו מיירי בתענית הנקבעים ומש"ה כתב בשחרית ומנחה קורין שלשה, וז"פ ובזמנים אפילו בתענית גשמים וכדומה קורין שחרית וערבית, כמ"ש רב נהוראי גאון ועיין בטור (סי' תקס"ו) ובכ"מ בהל' תענית שם.

סימן י

קטן ועבד ושאב"ח אי עולין למניין שבעה

כתב הר"מ שם הל' י"ז "אשה לא תקרא בציבור מפני כבוד הציבור, קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין עולה ממנין הקוראים" וכו'.

בירושלמי שם (פ' הקורא עומד ה"ג) "ר' זעירא בשם ר' ירמיה העבד עולה למנין שבעה, לא כן א"ר חמא ב"ר עוקבא בשם ר"י בר"ח אסור ללמד את עבדו תורה, תפתר שלמד מאליו או שלמדו רבו כטבי" ע"כ.

ואתפלא שלא העתיקו רבינו דעבד עולה למנין שבעה, ואפשר דמשום דבש"ס דידן פ"ב דכתובות (כח' ע"א) אוקמינן אהא דאמר ריב"ל דאסור ללמוד תורה לעבד, ולא והתני לזה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בביהכ"נ ה"ז לא יצא לחירות, ומשני התם דאיכרי עבד מדעתו וכו' עיי"ש, ועיי' גיטין (דף מ' ע"א).

וא"כ מדאמרינן דלא יצא לחירות משמע דלחירות לא יצא, אבל מעיקר הדין אינו עולה למנין שבעה, דא"נ דעולה לא צריך להשמיענו דלא יצא לחירות במה שקורא ג' פסוקים בביהכ"נ כיון דמותר לעלות ולמנין עולה, וע"כ דמה"ד אינו עולה ומ"מ לחירות לא יצא, וא"כ תלמודא דידן הולך אהא דירושלמי ומש"ה לא העתיקו כנ"ל ליישב ומ"מ צ"ע קצת.

ועיי' דברי רבינו פ"ד מהל' עבדים ומש"ש ... וראיתי להגהות מיימוניות (כאן הל'

י"ז) שכתב אין לקרות כנענים לתורה אם לא לשביעי כדאמרינן לשביעי הכל משלימין וכו' ואם אמו מישראל מותר דאמרינן (קידושין ע' ע"א) גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר מורי רבינו עכ"ד, הרי מבואר מדבריו דעבד אין עולה ודלא כירושלמי.

ומיהו מה שכתב אם לא לשביעי אין לו ביאור, דמ"ש שביעי מששי וכדומה, ומ"ש כדאמרינן לשביעי הכל משלימין לא ידעתי היכן אמרו כן, ומאי גריעותא דשביעי משאר קריאה, ואדרבה רבינו (בהל' י"ח) כתב דעולה ומשלים אפילו גדול שבציבור.

גם מ"ש דאם אמו מישראל מותר דאמרינן גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נראה דזהו כשיטת רש"י בבכורות (דף מ"ז ע"א ד"ה ולא תימא אליבא) דאם הולד כשר היינו משום דשדינן ליה בתר ישראל, והתוס' שם (ד"ה ולא תימא) הוכיחו דאדרבה דלמ"ד הולד כשר היינו משום דשדינן ליה בתר נכרי עיי"ש, וא"כ מה בכך דהולד כשר דמ"מ דינו כעבד.

ואפשר לחלק בין נכרי לעבד, דנכרי דיש לו יחוס שייך לומר דהולד כמוהו, משא"כ עבד דאין לו יחוס מש"ה אין לומר דהולד כמוהו ושדינן ליה בתר אמו והיא ישראלית ויבואר זה במקומו אי"ה, ולכן

שם ר"י וחכמים, כיון דבקטן איכא תרי דרבנן ובגדול ליכא אלא חדא דרבנן כמ"ש התוס' שם, וגם בקטן דמברך לאביו היינו ג"כ בקטן שאכל כדי שביעה, ואביו לא אכל רק כדי כזית או כביצה כדאמרינן ברכות כ' ועיי"ש בברכות (מח' ע"ב) בתוס' (ד"ה עד שיאכל) דכתבו עד שיאכל כזית דגן, והיינו משום דכיון שהגיע לחינוך נתחייב מדרבנן.

ואמנם בהיכא דליכא חיובא אפי' מדרבנן אינו פוטר אפילו בחיוב דרבנן, ועיין שבת (כג' ע"א) הדליקה חש"ו לא עשה ולא כלום, והיינו משום דלא הוי בר חיובא, וכמ"ש הר"ן שם (ד"ה אמר רבא) דאם הגיע לחינוך מהני, ובהא דקטן עולה לתורה היינו ג"כ בהגיע לחינוך, וכמ"ש רבינו ביודע לקרות וביודע למי מברכין אי מצטרף וזהו שיעור הגיע לחינוך ומקרי מחויב מדרבנן ומש"ה עולין למנין שבעה.

וא"כ דברי התוס' בר"ה (שם) צ"ע קצת, מיהו לענין קריאת התורה דעיקר מדרבנן אפשר ל"ס כלל שגם חיוב לקטן ואפילו בהגיע לחינוך אינו חייב לחנכו בזה, וא"כ גבי קריאת התורה מקרי רשות אפילו בהגיע לחינוך וא"כ לכאורה יקשה הא דקטן עולה לשבעה, וכיון דהוי אינו מחויב איך פוטר את אחרים המחויבים וכקו' התוס'.

ונראה דאע"ג דבכל מקום רשות אינו יכול להוציא אפילו חיוב דרבנן וכמ"ש, מ"מ הא דבשבת קורין שבעה כתב הב"י (סי' רפ"ב ד"ה ומ"ש רבינו) בשם שיבולי הלקט (סימן עז') בשם המאור למה קורין ז' בתורה שאם יארע לאדם אונס שלא בא לב"ה כל ז' ימי השבוע ולא שמע ברכו יאזין מפי הקורין ז' פעמים ברכו ויצא י"ח עכ"ד עיי"ש.

דברי הגה"מ מוקשים אצלי ולא יכלתי להבינם, והנה בהא דקטן עולה למנין שבעה כתב הב"י (סי' קל"ה) דכתב הרוקח (סי' של"ד) קטן עושין אותו לספר סניף, נראה לקרות בתורה לז' כדמשמע פרק "הקורא את המגילה עומד" (שם כג'), אבל לומר אין מצטרפין דמפסיק ואינו עולה, וכן השיב רבנא נתן שעשה הערוך עכ"ד.

וכתב הב"י דנראה מדברי הרוקח דהא דעושין אותו סניף היינו לומר שמותר לעלות לתורה אבל לא יעלה למנין, ומש"ה לא התיר שיעלה ביום שאין קורין בו אלא ג', משום דאין מוסיפין עליהן עכ"פ, וזה פלא דהרי בהדיא אמרינן הכל עולין למנין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה כדאמרינן מגילה כד', וכבר עמד בזה המוהרי"ט (סי' קמה) עיי"ש.

ואמנה להבין דברי רוקח נראה למ"ש הר"ן במגילה שם, ולפום עיקר דינא שאינו מברך אלא הפותח והחותם, אשה וקטן אין קורין ראשון ולא אחרון משום ברכה, לפי שא"א לקורין אחרים שיצאו בברכתן, ומיהו השתא דתקון רבנן שיברכו כלם אשה וקטן קורין אפילו ראשון ואחרון עיי"ש, והתוס' בר"ה (לג' ע"א ד"ה הא רבי יהודה) כתבו ומיהו יש לדחות דרשות יכול להוציא ב"ח דרבנן, כמו קטן דמברך לאביו ועולין למנין שבעה ומוציא אחרים ידי חובתן, ובמגלה לר' יהודה כדתנן במגילה עכ"ד עיי"ש.

ולא הבנתים דודאי רשות א"י להוציא, כמו דאמרינן כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא, ובמגילה מיירי בקטן שהגיע לחינוך כמ"ש התוס', ואיכא תיובתא דרבנן ופליגי

התורה מקרי בר חינוך ומדרכנן חייב, ומש"ה מוציא ואע"ג דבמגילה אינו מוציא, וכמ"ש רבינו בהל' מגילה (פ"א ה"ב), מ"מ שאני דהוי דברי קבלה וחמיר טובא וכמו שיתבאר אי"ה שם, ועיין בפ' המשניות לרבינו במגילה (פ"ד ד"ה קטן קורא) בהא דקטן קורא מה שכתב בשם הגאונים, ונראה דהם אזלי בשיטת הרוקח שכתבתי, ורבינו בחיבורו לא ניחא ליה בדבריהם בזה.

שוב ראיתי להרמ"א (בס' רפב' ס"ג) שהעתיק דברי הגה"מ בלשון אחרת, וז"ל בהג"ה "ודין עבד כנעני כדין אשה אבל אם אמו מישראל מותר לעלות" עיי"ש, נראה דסובר דעבד כנעני מש"ה אין עולה משום כבוד ציבור, כמו דאין אשה עולה משום כבוד ציבור ה"ה עבד כנעני.

ומש"ה כיון דאינו רק משום כבוד ציבור מש"ה באמו מישראל עולה דלא שייך תו כבוד ציבור כנ"ל בכוונתו, ובזה מיושב קצת מה שעמדנו בזה, אבל לפי לשון הגה"מ הכתובה לפנינו ל"מ כן, ועיי"ש במג"א (ס"ק ר') שנראה שהיה גורס בהגה"מ שעולה למפטיר עיי"ש, וכ"ז מה שאינו לפנינו וגם מ"ש שם בשם הריב"ש לא מצאתיו ועיי"ש ותראה.

א"כ חזינן דעיקר חיוב הקריאה לא הוי רק שלשה כמו שקורין בשני וחמישי, והא דקורין בשבת שבעה אינו אלא משום תקון בעלמא, ומשום כבוד יום חלקו כבוד ולהרויח לאדם שהיה לו אונס, ומש"ה לא מקרי אפילו חיוב מדרכנן אלא מצוה מדרכנן, וכמו שאמרו חז"ל (בחולין קה' ע"א) מצוה לגבי רשות חובה קרי לה עיי"ש.

ה"ה הכא חובת הקריאה לא הוי רק מצוה בעלמא ומקרי חובה לגבי רשות ואינו רק מצוה בעלמא וכיון דלא הוי חיוב גמור, מש"ה רשות יכול להוציא דאע"ג דרשות אינו מוציא חיוב דרכנן, הא דליכא רק מצוה ולא חיוב יכול להוציא וכמ"ש.

ומעתה נתבררו דברי רוקח, דקטן עושין אותו סניף לשבעה אבל לג' אין מצטרפין, והיינו דכשקורין שבעה כיון דבזה ליכא חיוב קריאה רק מצוה בעלמא כמ"ש, מש"ה מצטרף קטן דרשות יכול להוציא מי שמחויב משום מצוה, אבל לג' אינו מוציא והיינו בהיכא שאין קורין רק שלשה דאז הוי חיוב קריאה מדרכנן, מש"ה קטן אינו מוציא דרשות אינו יכול להוציא מחויב מדרכנן ונכון הוא בטעמו.

ומ"מ מדעת רבינו משמע דלעולם קטן עולה ומוציא, והיינו דגם לענין קריאת

סימן יא

אי כהן ע"ה קודם לת"ח ישראל בעלייה לס"ת

כתב הר"מ שם הי"ח "בכל קריאה [וקריאה] מאלו כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, ומנהג פשוט הוא היום שאפילו כהן ע"ה קודם לקרות לפני חכם [גדול] מיישראל" וכו'.

הוא דכתר מלוכה עדיף דכתיב "בי מלכים ימלוכו".

וא"כ הא דאקשי' הש"ס (מגילה, שם) על ר' פרידא דאמר לא ברכתני לפני כהן למימרא דמעליותא הוא, היינו משום דמשמע דמחמת כבוד כהונה לא בירך לפניו וזה אסור כדאמר ר' יוחנן, אבל אחר שנתפשט המנהג שכהן ע"ה מברך קודם משום חששא דאנצויי, וא"כ אין החכם מניח לו לברך קודם משום כבוד כהונה, אלא משום חששא דאנצויי הוא מקדימו ומרשהו לקרות קודם, מש"ה מותר.

וגם קיי"ל דרב שמחל על כבודו כבודו מחול, וא"כ ליכא איסורא מה דמקדים לכהן כיון שמחל על כבודו, ואלא בעושה מחמת כבוד כהונה שאני דבזה הוי בזיון כבוד לחכם להגדיל כבוד כהונה יותר, מש"ה אף דמוחל כבודו לא מהני משום דדוקא כבודו יכול למחול ולא בזיונו, וכמ"ש בסוף הל' ת"ת בזה, משא"כ עכשיו שעושה כן משום מנהג ומוחל על כבודו ולא מקרי בזיון כיון שמחמת מנהג עושה כן, ולכן כבודו מחול ומש"ה הניח רבינו מנהגו זה ולא דחאו כנ"ל.

והנה רבינו בפ"י המשנה (גיטין פ"ה מ"ח) קורא תגר על המנהג הזה שע"ה כהן יקרא לפני ת"ח ראשון עיי"ש באורך, ופה הביא מנהגם להלכה, ובמגילה אמרינן (כח ע"א) אהא דאמר ר' פרידא ולא ברכתני לפני כהן, למימרא דמעליותא היא, והא אמר ר' יוחנן כל ת"ח שמברך לפניו אפי' כה"ג ע"ה אותו ת"ח חייב מיתה, שנאמר (משלי ח') "כל משנאי אהבו מות" אל תקרי משנאי אלא משנאי כי קאמר הוא בשוין ע"כ.

ורש"י פירש שם (ד"ה ולא ברכתני) דמיירי בבהמ"ז, והתוס' (ד"ה כי קאמר) פי' דמיירי בקריאת ס"ת עיי"ש, וא"כ משמע דאסור לת"ח שיניח לקרוא לפניו כה"ג ע"ה, והרשב"א בתשובה (ח"א סי' קיט') כ"כ, ורבינו סתם פה כמנהגו ולא סתרו.

ונראה הטעם כמ"ש המרדכי במגילה שם (כח ע"א), דהא דאסור ת"ח להניח לברך לפניו כהן ע"ה זהו דוקא כשהחכם מקדים את כהן מצד חוק ומשפט הכהונה, אבל אם החכם נותן רשות לכהן ע"ה לברך אין כאן איסור עיי"ש, והיינו משום דכשהוא מקדימו בשביל כבוד הכהונה הרי זה מגלה דכבוד כהונה עדיף מכבוד חכמה, ולא כן

ליכא כמ"ש דמנהגן של ישראל מוציאו מידו בזיון והניח רבינו המנהג במקומו וזנ"ל.

והנה בהיכא דיש כהן וקרא לישראל והקדימו לכהן, כתב הפ"ח (שם סי' קלה' ס"ו) דאין קריאתו עולה מן המנין וצריך לקרות ג' חוץ הקורא הראשון ולקרות הכהן ראשון וממנו יתחילו הקרואים, והביא ראייה מהא דאמרין בגיטין שם (נט ע"ב) כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון, ופרכינן למאן אי ליושבין הא קא חזי ליה, ופרש"י (ד"ה הא קא חזי ליה) להאי כהן ראשון דסליק למנין שבעה ומשני אלא ליוצאין, וא"נ דבקורא ישראל קודם כהן עולה למנין שבעה א"כ מה מקשה דיושבין חזי ליה דעולה למנין שבעה וליכא פגמא ואכתי יאמרו דכהן הוא ומ"מ עולה למנין שבעה, אלא ע"כ דאם אינו כהן וקראוהו קודם כהן אינו עולה למנין שבעה עכ"ד, וראיתו נראה עצומה.

מיהו מדברי התוס' בחולין פ' כיוסי הדם (דף פז' ע"א, ד"ה וחיבו ר"ג) שכתבו ואחד שעמד לקרות לתורה במקום חבירו פטור בלא"ה, משום דכולן חייבים בקריאת התורה, ואפילו עמד במקום כהן דהא דדרשינן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא בעלמא הוא עכ"ד עיי"ש.

וא"כ דבישראל קורא לפני כהן אינו עולה למנין שבעה, א"כ מה רבותא דאפילו עמד במקום כהן, דאדרבה בעמד לפני כהן לא הפסידו כלל דהרי אין קריאתו כלום והכהן מתחיל וממנו מתחיל שבעה קרואים.

וע"כ נראה דס"ל להתוס' דכל שעולה ישראל לפני כהן תו אינו צריך שבעה

וניחא בזה הא דקשה לכאורה למה דאסמכינן שם בגיטין פרק הניזקין (פ"ה ה"ט) בירושלמי, בהא דכהן קורא ראשון, מילתא דרשב"י אמר שהוא מה"ת וכו' מילתא דר"ח אמר שהוא מדרבנן, דמר ר' חנינא עיר שכולה כהנים ישראל קורא ראשון מפני שהוא מדרכי שלום עיי"ש.

מבואר דאילו היה מה"ת להקדים לכהן ל"מ הא דמדרכי שלום לדחות, ורק מחמת שהוא מדבריהן [והיינו שכיון שהוא מדבריהן והטעם מפני דרכי שלום א"כ בזה שדרכי שלום שיקרא קודם ישראל מש"ה קורא ישראל, והש"ע (בסי' קלה' סי"ב) הביא דברי הירושלמי להלכה בהא דעיר שכולה כהנים דקורא ישראל עיי"ש, והיא תמיה דאדרבה לדידן דקיי"ל מטעם וקדשתו ליכא לזה וכמבואר בירושלמי (גיטין שם), והמג"א שם הביא דברי מוהרי"ק (שורש י' ענף ו') שכתב דאם הוא מה"ת ל"מ עיי"ש, ולא צריך היה להביא דברי מוהרי"ק שכן הוא מבואר בירושלמי, גם מה שנראה מדברי המג"א דא"נ דוקדשתו לא הוי רק מדרבנן דינא דש"ע נכון, ולמ"ש גם זה אינו מוכח דכל דאיכא מצוה מדרבנן להקדימו ג"כ אפשר דל"מ דרכי שלום להקדים לישראל, אלא דאם לא הוי רק מדבריהן מה שקורא ראשון והיינו משום דרכי שלום, א"כ בעיר שכולה כהנים איכא להיפך דרכי שלום להקדים לישראל, ורבינו השמיט דין הירושלמי, והיינו כמ"ש ודברי הש"ע צל"ע].

וא"כ מ"ט יועיל חששא דלמא אתי לאנצויי, להקדים קריאת כהן לחכם דאיכא מ"ע דכבוד תורה דעדיף, ולמ"ש ניחא דמשום דרב שמחל על כבודו מחול, מש"ה ל"ש בזה מ"ע כלל דודאי מוחל על כבודו ובזיון

דקריאת ישראל עולה, ומאחר שקריאת ישראל עולה א"כ אין לקרות לכהן אחריו, משום דאין כבוד לכהן לעלות אחר ישראל, ומש"ה ס"ד דלתחייב ליה לשלם משום דאע"ג דכולן חייבין לעלות לתורה במקום כהן לא הוי חיובא וכתבו התוס' (חולין שם) דאפילו בכה"ג א"צ לשלם.

לאנשים דלא ידעו ויטעו דיסברו שכל שעולה ישראל לפני כהן לא מחשב קריאתו כלום, וקוראין אחריו שבעה, ומש"ה מתחילין עוד הפעם בכהן, [ועיין בתוס' קדושין (מ"ה ע"א ד"ה צריכה) כה"ג שחששו חז"ל משום אנשים שאינן בעלי סברא עייש"ה].

והדוא דגיטין נראה דהא דחששו לפגמא דכהן ראשון שיאמרו מדקראו אחריו כהן ע"כ דחלל הוא, היינו משום אנשים שאינם בעלי סברא, דאילו היו בעלי דעת ידעו דאי ס"ד דראשון אינו כהן א"כ כיון דקריאתו מועלת להשלים למנין שבעה ממילא אין קוראין כהן אחריו, דגנאי לכהן שיעלה לס"ת אחר ישראל, אלא דחשו חז"ל

ואמנם כ"ז שייך ביוצאין אבל היושבים כיון דחזו דסליק למנין שבעה, ומאחר שקריאת ישראל עולה למנין ג' ע"כ גם הם ידעו שמאחר שעולה למנין שבעה ודאי אין קורין כהן אחר ישראל, ומדיקראו לכהן שני ע"כ גם הראשון הוי כהן וליכא פגמא וזה ברור, שוב מצאתי בנודע ביהודה (מה"ת בא"ח סי' יד') שהשיג על דברי הפר"ח כמ"ש, ות"ל כוונתי לדעת הגדול .

סימן יב

בדיני קדימה בלוי העולה לס"ת

כתב הר"מ שם הי"ט "אין שם כהן עולה ישראל, ולא יעלה אחריו לוי כלל" וכו'.

ובגמ' (גיטין נט' ע"ב) "אין שם כהן נתפרדה החבילה", ופרש"י נפסק החבל איבוד הלוי את זכותו ואינו קורא כלל, כך אמר מורי הזקן ומורי ר' יצחק בן יהודה וכן סידר רב עמרם, אבל מתלמידי מורי שמעתי שאין סדר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים.

והרא"ש שם כתב דאם הם שוים לוי קודם, כדאמרינן בירושלמי (גיטין פ"ה ה"ט) דאמר ריב"ל לא ברכתני לפני כהן ולא בירך ישראל לפני והיינו בשוין דומיא דלא ברכתני לפני כהן, וריב"ל לוי היה לכן לא הניח ישראל לברך לפניו עכ"ד.

ולענ"ד אפשר לחדש דודאי אם הלכה כר"מ דסובר מעשר ראשון אסור לזרים, כדאמרינן ביבמות (דף פה' ע"ב) וא"כ חזינן דיש קדושה לגוף לויים דמותרים במעשר, משא"כ ישראל, והרי חזינן דמש"ה בנבעלה לפסול לר"מ אין אוכלת במעשר, וא"כ חזינן דיש בזה קדושת הגוף, ומש"ה כיון דגוף של לויים קדוש יותר מישראל מש"ה בכ"ד שבקדושה לוי קודם לישראל, וא"כ רבי דסתם במשנה כר"מ שם ביבמות עיי"ש, מש"ה סתם במתניתין דהוריות (שם) דלוי קודם לישראל.

אבל לדידן דפסקינן דמעשר ראשון מותר לזרים וכמ"ש רבינו בפ"ו מהל' מעשר ה"ב, יעוי"ש בכ"מ שכתב הטעם דדחי לסתמא דמתני', וא"כ תו ל"ח דקדושת לוי בגופו יותר מישראל, ואע"ג דגבי ליה רחמנא ליקח מעשר ראשון אין זה קדושת הגוף אלא שכרו חלף עבודתו.

והנה בהא דשוין היינו דאפי' חכם קצת יותר דהא דשוין בכהן היינו ג"כ דחכם קצת יותר וכמ"ש התוס' שם במגילה (כח' ע"א ד"ה כי קאמר) בהא דר' פרידא דלא ברכתני לפני כהן, וא"כ משמע דלוי קודם לישראל אם הוא חכם אע"ג דישראל חכם יותר והיינו משום דיש ללוי חשיבות נגד ישראל וכדאמרינן בהוריות (יג' ע"א) כהן קודם ללוי לוי קודם לישראל, ואמרינן שם בגמ' לוי קודם לישראל כנאמר (דברים י') "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי" וכפ' רבינו (בפ"ח מהל' מתנות עניים הי"ז) דגבי צדקה הלוי קודם לישראל.

וא"כ נהי דלענין צדקה סובר רבינו דמקדימין אותו היינו משום דצדקה דומה למעשר קצת, ולכן זכי הלוי קודם אבל כיון דבגופו ליכא קדושה יותר מבישראל לכן גם בקריאת התורה אין להקדימו, אלא בהיכא דאיכא כהן, ואל"ה נפסק החבל ואין מעלה ללוי יותר מישראל, וא"כ מדריב"ל אין ראיה משום דאפשר דריב"ל אית ליה כסתמא דמתני' דמעשר ראשון אסור לזרים, ומש"ה יש בו קדושת הגוף יותר מישראל וכמ"ש.

וזה נראה דעת תלמידי רבינו דרש"י שכתב (גיטין שם ד"ה נתפרדה החבילה) שאין סדר להקדים לוי לישראל דמשמע דאפילו בשוין מ"מ אין לוי קודם לישראל ול"ק קושיית הרא"ש מהא דריב"ל וכמ"ש ונכון הוא.

ומדבריו רבינו שכתב ולא יעלה אחריו לוי, משמע דאם קרא ישראל ראשון אין לוי עולה אחריו, והטעם משום דיש לטעות דכיון שקרא לוי מי שקדמו כהן הוא, וכא דאמרינן בכתובות (כה' ע"ב) שקרא אחריו לוי, ומש"ה מהאי סברא חששו שלא

יעלה לוי אחר ישראל, ומשמע קצת דאפילו בישראל חכם גדול ולוי ע"ה מכל מקום מה"ט אינו עולה, ועיין בתשובת רשב"א (ס"י ג') "אמנה שלא יעלה הלוי הראשון אם הוא ראוי לכך אין בזה שום טעם דמדוע יפסיד זכותו".

וב"כ הד"מ בסי' קל"ה בשם מוהרי"ל (שו"ת החדשות סי' כו' ומנהגים הלכות קריה"ת) דאפי' רבותיו של רש"י מודים בזה, להכי סתם ליה הרמ"א בסי' קל"ה סעיף לא' ובט"ז השיגו ולא עמדתי על דבריו, ומשמע קצת מלשון הרמ"א שם דלוי קודם לישראל ואפילו שהישראל גדול ממנו קצת, וכשיטת הרא"ש ועיין ט"ז שם, ומ"מ בישראל גדול ממנו יש להקדימו וכמ"ש, וממילא לא יעלה אחריו לוי כמ"ש רבינו וכשי' רבותיו של רש"י ז"ל וכן הסכים הרשב"א לדבריהם.

ועוד יש בזה עיון דאפשר דאחר דקנסינהו עזרא ממה שלא עלו ולקח מהם זכותם במעשר, אפשר דגם לשאר דברים אבדו זכותם ולא חשיב לוי טפי מישראל, ויש בזה אריכות דברים ויבוארו במקומם בהל' מעשר אי"ה.

סימן יג

אי אדם אחד שרי לעלות בשני ספרים

כתב הר"מ שם פי"ב הכ"ג "ולא יקרא איש אחד ענין אחד בשתי תורות, שמא יאמרו ספר ראשון פגום היה ולפיכך קרא בשני" ע"כ.

בתרי ענייני אין קורא בשתי ס"ת ועיין לח"מ שם.

וְלֹאִי דמסתפינא הייתי אומר דהא דחיישינן לפגמא בחד גברא בשתי ס"ת, אע"ג דלשיטת רבינו בהל' ס"ת דאם נמצא טעות בס"ת אין קורין בו, וכ' הרא"ש ב... כג' סימן יא' דאם קרא בו צריך לחזור ולקרות מתחלה, ועיין בזה באריכות בטו"ד סי' רעט' ובא"ח סי' קמד', וא"כ ליכא למיחש לפגמא כלל, דאיך יעלה ע"ד שיש פגם בס"ת דא"כ היה לחזור ולקרות בס"ת האחרת מה שקראו בראשונה, דכיון דיש בו פסול צריך לקרות לבראשונה, ומדאין קורין בס"ת השניה מה שקראו בראשונה ידעו דלית ביה פגמא, ודוחק לומר דיש בזה חשש יוצאין שיצאו שיחזור ויקרא מה שקראו בראשונה, דכיון דיוצאין לא שכיחי כדאמרינן במגילה ליכא למיחש להו לפגמא.

א"ל למ"ש הרשב"א (תשובות החדשות סי' יא') הביאו הר"נ בגיטין, דאע"ג דאין קורין בחומשין בציבור מפני כבוד ציבור, מ"מ אם נמצא טעות באחד מן החומשין מותר לקרות באותו חומש שאין בו טעות, כיון דס"ת שלמה הוא אע"ג שיש טעות בחומש אחד, מ"מ כיון דהס"ת אחד מהני מה דקורין

יש שדקדקו מלשון רבינו דדוקא בענין אחד אסור לקרות בשתי ס"ת לאדם אחד, אבל בשתי ענינים מותר לקרות איש אחד בב' תורות, והכ"מ כתב דטעות הוא בידם, דא"כ בהא דאקשינן ביומא (ע' ע"א) אהא דכה"ג קורא ובעשור שבחומש הפקודים בע"פ, משום דא"א למיתי ס"ת אחריני משום פגמו של ראשון, דאי חיישינן לפגמא והאמר ר"י נפחא ר"ח טבת שחל להיות בשבת מוציאין ג' ס"ת וקורא א' בענינו של יום וא' של ר"ח וא' משל חנוכה, ומשנינן תלתא גברא בתלתא ספרי ליכא פגמא חד גברא בתרי ספרי איכא פגמא ול"מ משום דהתם תלתא עניני הוי משמע דחד גברא אפילו בתרי עניני אסור לקרוא בשני ס"ת עכ"ד.

ואין זה מוכרח, דודאי למה דס"ד דאין חילוק בין חד גברא לתלתא גברי, ממילא אין חילוק בין חד עניני לתרי עניני, ולמה דמשני דתלתא גברי לית ביה פגמא תו כה"ג מחלקי' בתרי עניני גופיה בתר גברא ליכא פגמא.

ודע"ם משמועין (יומא, שם) דלתלתא גברי שרי למקרי אפילו בחד ענייני, ומ"מ מדברי רבינו בהל' עבודת יוה"כ (פ"ג ה"י) משמע כדברי הכ"מ, דחד גברא אפילו

באותו חומש שאין בו טעות עיי"ש בפ' הנזקין (גיטין ס' ע"א).

ומעתה יש חשש פגמא דיאמרו דבאותו חומש יש פסול בס"ת, ומש"ה אין קורין בו והא דאין קורין מה שקראו בראשונה, משום דאותו חומש לא נמצא בו טעות והטעות בחומש אחרת אינו מפסיד הקריאה מאותו חומש שאין בו טעות, ומש"ה איכא חששא דפגמא.

וא"כ כל זה בהיכא דקריאה בשני חומשין דאז יש לחוש לפגמא, וכמו בכה"ג ביוה"כ דקריאת היום בחומש ויקרא וקריאת "ובעשור" בחומש במדבר, אז יש חשש פגמא אבל היכא דקריאת היום והמפטיר בחומש אחד ל"ש כלל חששא דפגמא, דכיון דהם בחומש אחד לא חיישין דיאמרו שיש פסול בס"ת דא"כ צריך היה לחזור ולקרוא מה שקרא בתחלה.

ובזה ניחא לי דקדוק עצום מה דקשה לי דבש"ס יומא (ע' ע"א) אקשינן מהא דאר"י נפחא ר"ח טבת שחל להיות בשבת מוציאין ג' ספרים, ושם במגילה (כט' ע"ב) אר"י נפחא ר"ח אדר שחל להיות בשבת מוציאין שלש תורות וקורין בהן אחד בענינו של יום ואחד בשל ר"ח ואחד בשל כי תשא, ואר"י נפחא ר"ח טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין בהן אחד בשל יום ואחד בדבר"ח ואחד בדחנוכה וצריכי וכו', ולימא הא ולא בעי הא חדא מכלל חברתה איתא ע"כ.

דרי דעיקר מימרא דר"י נפחא נאמרה על ר"ח אדר שחל להיות בשבת, ומכללא איתמר על ר"ח טבת שחל בשבת, וא"כ מ"ט אקשינן ממימרא אחריתי דאתמר מכללא ולא אקשינן ממימרא קמייתא דר"ח אדר שחל להיות בשבת דאתמר בפירוש, והיה דקדוק עצום שכמעט אי אפשר ליישבו אלא בדוחק למ"ש התוס' שם במגילה (ד"ה חדא מכלל חברתה) עיי"ש ותבין, ולמ"ש ניחא דכיון דאמרין במגילה (שם) למ"ד פ' שקלים, "צו את בני"י היכי משכחת הא דתניא חל להיות בפרשה הסמוכה לה, דמי מיתרמי צו את קרבני בההוא זימנא, ומשני אין לבני מערבא דמסקי לדאורייתא בתלת שנין.

א"כ מהאי מימרא דרב מתנא ר"ח אדר שחל להיות בשבת ליכא קושיא כולי האי, משום דאפשר דהא דרב מתנא מיירי לבני מערבא וא"כ משכחת ליה דר"ח אדר יחול בזמן שיהיה קריאת ענינו של יום באותו חומש דקריאת ר"ח.

וא"כ כיון דהוי באותו חומש ליכא פגמא כלל, משום דע"כ אין בו טעות וכמ"ש, מש"ה הביא האי מימרא דרב מתנא דאתמר מכללא בר"ח טבת שחל להיות [בשבת], דבזה בשום פעם א"א שזידמן שיהיה הקריאה דיומא באותו חומש דמפטיר, ומ"מ חזינן דלא חיישין לפגמא, וקשה להא דחיישין לפגמא, והוכרח לחלק בין חד גברא לתלתא גברי וזה היה נראה כפתור ופרח בס"ד, אלא שלא מצאתי לי חבר בזה, ולמ"ש בה"ח משמע קצת דאין לחלק בזה, ועיי"ש ותבין.

סימן יד

בהא דאסור להקדים יציאתו ליציאת ס"ת

בר"מ שם הכ"ד "מקום שמוציאין ס"ת אחר שקוראין בו ומוליכין אותו לבית אחר להצניעו אין הציבור רשאים לצאת עד שיצא ס"ת וילוו אותו והן אחריו עד המקום שמצניעין אותו בו" ע"כ.

והיינו משום דאע"ג דבין גברא לגברא מותר לצאת מ"מ כיון שכבר גמר הקריאה והס"ת לצאת קאי, לא יתכן שיקדים יציאתו ליציאתה.

ואמרינן דלא פליגי דבאיכא פתחא אחריני יודה שמואל דיחיד מותר לצאת,

דכיון דאינו יוצא באותו פתח שיוציאו הס"ת לא מקרי מקדים יציאתו ליציאת ס"ת, ובדליכא פתחא אחריני אפילו יחיד אסור לצאת דכיון דבאותו פתח יוצאו הס"ת לא יוכל להקדים ליציאתו מיציאתה.

וב"ז לענין יחיד לבד אבל ציבור בין כך ובין כך אסור לצאת, דמה בכך דאיכא פתחא אחרינא ואינם יוצאין באותו פתח שיוציאו הס"ת, מ"מ גנאי הוא לציבור שיניחו לס"ת ויצאו, ואף אם ימתינו בחוץ עד שילוו הס"ת מ"מ היציאה לבד כיון דציבורא הם גנאי הוא, ומש"ה רבינו לענין דאין הציבור יוצא אינו מחלק בין איכא פתחא אחרינא או לא, דבין כך ובין כך אין יוצאין ומיושב קושיית הלח"מ, עיי"ש וזהו פירושו.

ובגמ' (סוטה ל"ט ע"ב) "אמר ר' תנחום אריב"ל אין הציבור רשאים לצאת עד שינטל ס"ת [ולפנינו הגירסא] ויניח במקומו, ושמואל אמר עד שיצא, ולא פליגי הא דאיכא פתחא אחריני הא דליכא פתחא אחריני, אמר רבא בר אהינא אסברא (דברים יג' ה') "אחרי ה' אלקיכם תלכו" ע"כ.

ועיין ברי"ף בסוף מגילה (יד' ע"ב) דהביא בשם גאון, דהא דריב"ל עד שינטל דוקא, וכיון שינטל ס"ת אע"ג דלא הצניעו אין רשאי לצאת אם איכא פתחא אחרינא, ובדליכא פתחא אחרינא ע"כ צריך לצאת אחר הס"ת, ומ"מ אע"ג דבאיכא פתחא אחרינא רשאי לצאת קודם הס"ת, מ"מ אחר שיצא הס"ת צריך ללוותה ועיי"ש בב"י (ס"ו קמט) ובדברי זקניי הב"ח שם.

ורבינו נראה דמפרש דריב"ל נקט בדוקא דאין הציבור רשאי לצאת הא יחיד שרי, דכמו דשרי לצאת בין גברא לגברא, ה"ה דמותר לצאת אחר הקריאה, רק דכל הציבור אינם רשאים לצאת, ולשמואל דאמר עד שיצא היינו דאפילו יחיד אסור לצאת, כמו שפרש"י שם להדיא,

סימן טו

בענין קריאת התורה והמפטיר בר"ח

בר"מ שם פי"ג ה"ד כתב "בר"ח הראשון קורא שלשה פסוקים מפרשת צו והשני חוזר וקורא פסוק שלישי שקרא הראשון ושני פסוקים אחריו כדי שישיר בפרשה שלשה פסוקים, והשלישי קורא ג' פסוקים ששיר השני עם וביום השבת" וכו'.

למשיחא כשיעמדו אנשי משמר, וע"כ קאי אדר"א, וה"ט בדולג משום דאם יקרא פסוק אחד מבראשי חדשיכם איכא תרי חששא דנכנסים שיאמרו בשעה שיבאו בעת קריאת ובר"ח, דיסברו דמשם התחילה הקריאה, וגם לנכנסין בשעת קריאת הד', דכי חזו ליה דמתחיל בפסוק אחד אחר הפרשה יאמרו דקמא לא קרא אלא פסוק אחד.

משא"כ בדולג ליכא אלא נכנסין חדא עכ"ד, ואי אמרת מ"ט שני דולג ולא אחרון, חדא דלמה נמתין כיון דא"א בלי דילוג, ועוד אם אחרון דולג יהי' חששא דיוצאין.

וא"כ לעולם חיישינן יותר ליוצאין משום נכנסין, משום דנכנסין מישל שיילי, ואע"ג דלא קיי"ל כת"ק דיש אומרים דאמר הכי, מ"מ לכ"ע טפי איכא למיחש לחששא דיוצאין מחששא דנכנסין עכ"ד, ובהא ניחא דאינם קוראים שנים הראשונים ששה פסוקי, והג' יקרא שנים דצו ושנים דיום השבת, אלא דשם איכא חששא דיוצאין כיון דיסיים בב' פסוקים לפרשה, ולעולם חיישינן לחששא

ובגמ' במגילה (כא' ע"ב) צו את בני ישראל היכי עביד לקרי תרי תלתא תלתא, אין משיירין בפרשה בפחות מג' פסוקים כו' ואמרינן כיוצא בה שמעתי, דתנן ביום הראשון בראשית ויהי רקיע, בשלמא יהי רקיע באחד דתלתא פסוקי הוי, אלא בראשית בשנים חמשה פסוקי הוי, ותניא הקורא בתורה לא יקרא פחות מג' פסוקים ואתמר עלה רב אמר דולג ושמאל אמר פסקינן וכו' שלח ליה הלכתא דולג ואמצעי דולגן ע"כ.

והרמב"ן (שם כא' ע"ב) מפרש לה דקאי אהא דביום הראשון קורא בראשית דדולג, אבל בר"ח לא אמרינן דולג דא"כ אכתי בדולג איכא חששא דנכנסין דיאמרו דהראשון קרא רק ב' פסוקים, וא"כ ל"ל לדלוג הרי יוכל השלישי לקרוא "וביום השבת" ופסוק אחד מ"בראשי חדשים", ואע"ג דאין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים הרי אינו רק משום חששא דנכנסים והרי גם בדילוג איכא חששא דנכנסים עכ"ד.

והרשב"א (שם כב' ע"א) כתב דא"א לומר דהלכתא מאי קאי על הלכתא

וְלַמִּשָּׁשׁ כוונת התוס' בסוטה דהנכנסין יוכלו לצאת באמצע קריאה, וא"כ כשיתחיל השלישי יש ג"כ חששא מנכנסין שיצאו וידמו שלא יקרא רק ב' פסוקים, וא"כ איכא תרי חששא דיוצאין וכעין שכתב הרשב"א גבי נכנסים ה"ה הכא וז"ב.

ובקושיית התוס' (מגילה שם ד"ה ואם איתא) שהקשו דלדלוג משום שיתקן שלא יטעו הנכנסים, למה דאסבר לן הרשב"א הא דל"ח לנכנסין בדולג א"כ קושייתם לק"מ, דשם אם ידלוג לא [פלטין] לעולם מחששא דנכנסין, וא"כ כיון דבין כך ובין כך איכא חששא דחדא נכנסין, למה ידלג, ועיין ותבין.

והרשב"א שם הקשה דכיון דדולג למה עשאו השני דולג, דאיכא עדיין חששא דיוצאים יקראו השנים ראשונים פ' ג' וידלג האמצעי ג' פסוקים מפרשת צו כדרך שאנו עושין בחג, ובשלמא הא דאחרון אינו דולג דיקראו ג' ראשונים כהפ' והאחרון ידלוג לק"מ, דאיכא חששא דיוצאין דיסברו דלא נקראו אלא תלתא כמו בב', וה' אבל יהיה השלישי דולג ועיי"ש שהניח בצ"ע.

לענין דאפשר דטעמא דמילתא דכיון דבפרשת ר"ח א"א לתקן אם לא שידלוג, דא"כ נקל הדבר שהיוצאין כשקורא האחד דיטעה דודאי לא יקראו רק שלשה, כיון דא"א לקרות לארבעה מאחר שאין מתחילין ואין משיירין בפרשה בפחות מג' פסוקים, אלא דבזה א"א לתקן ולהוציא טעות מזה מאת היוצאין, ואמנם אם ימתינו בדילוג עד השלישי יוצאין בין ראשון לשני ובין שני לג' יש להם מקום לטעות בזה, ולכן משום ה"ט עשאו דהשני ידלוג, דבזה יוציא הטעות מהיוצאין בין שני לג' וכמ"ש ונכון הוא.

דיוצאין יותר מחששא דנכנסין וכמ"ש הרשב"א.

ובפר"ח (סי' תכג' ס"ק ב') הקשה כן וכתב דאין לחלק בין חששא דיוצאין לחששא דנכנסין עיי"ש, וכפי הנראה לא ראה סוף דברי הרשב"א שכתב להדיא דחיישינן יותר לחששא דיוצאין מחששא דנכנסין, דמש"ה אין אחרון דולג אלא דבלא"ה אפילו אי נימא דחששא דיוצאין ונכנסין שוה, מ"מ לא אדע מה זה דהקשה הרשב"א דיהיה האחרון דולג דא"כ יהיה חששא דיוצאין וחששא דנכנסין, דכשידלוג האחרון יאמרו הנכנסין שהראשון לא קרא רק ב' פסוקים מבראשי חדשיכם, כיון ד"בראשי חדשיכם" ליכא רק ה' פסוקים ובאמצעי דולג ליכא רק חששא דנכנסין לחודיה, וכבר למדנו הרשב"א דאפילו לחששא תרי נכנסין חיישינן טפי, וא"כ ה"ה דחיישינן טפי לחששא דיוצאין וחששא דנכנסין, מהיכא דליכא רק חששא דנכנסין לחודיה וזהו ביאורו.

גם קושיית הפר"ח נוחא כן דאם יקראו שנים תלתא ותלתא, א"כ חוץ חששא דיוצאין בעת שיסיים השני, גם איכא חששין דנכנסין שיצאו בשיתחיל השלישי לקרות, שיסברו שלא יקראו רק ב' פסוקים וכמו שמבואר שם בתוס' (כב' ע"א ד"ה ואם איתא) דחיישינן לחששא דנכנסין שיצאו באמצע קריאה עיי"ש.

והיינו דאע"ג דאסור לצאת בשעת הקריאה אלא בין גברא לגברא, מ"מ זהו דוקא למי שהיה בשעת תחלת קריאה אבל מי שבא באמצע קריאה כמו דנכנס כן יצא, והמג"א בסי' (קל"ח ס"ק ב') הרגיש בזה על דברי התוס' ועיי"ש בישובו שאין מובן.

ובזה עמדתי ג"כ על טעם רבינו דסובר דהשלישי קורא "וביום השבת", ונהי דרבינו סובר כמ"ש התוס' שם (ד"ה אין) דאין לחוש לנכנסין בעת שיקרא הג' וביום השבת, לומר דמשם התחיל לקרוא ואינו קורא רק כל פסוקים משום דכל שאין כאן סיום בב' פסוקים סמוך לפרשה, לא חיישינן כלל שיאמרו הנכנסין שאין קורא רק שני פסוקים, ומדוע יאמרו כן אם לא עי"ז שרואין שמסיים בג' פסוקים סמוך לפרשה, וכמ"ש זקניי הב"ח (סי' תכ"ג) מ"מ מ"ט לא יקרא הרביעי וביום השבת, דבזה ליכא חששא כלל וכמו שהקשה זקניי שם עיי"ש.

ולענוד"נ דמש"ה כתב רבינו דהג' קורא "וביום השבת", משום דחיישינן אם יתחיל הרביעי "וביום השבת", א"כ הנכנסין כיון שידעו דסדרא דיומא פרשת צו וסברו דודאי שנים קראו בדילוג לא מסקא אדעתיהו, וכיון שבפרשת צו ליכא רק ח' פסוקים יאמרו דודאי שנים קראו דא"א לחלק

לג', וא"כ יסברו דבר"ח אין קוראין רק שלשה כמו בב' וה'.

מש"ה תקנו שיקרא הג' וביום השבת ג"כ, וכיון שאפשר לחלוק העשרה פסוקים לתלתא גברי, וא"כ לא יאמרו הנכנסין דשנים קראו כיון דאפשר לתלתא קוראים, ואע"ג דא"כ סיים השני ב' פסוקים סמוך לפרשה ע"ז סמכו דנכנסין משאל שאלו, כמו דסמכו בזה בהא דדולג דאיכא חששא דנכנסין משום דנכנסין משאל שאלו ה"ה בזה סמכו אהכא.

אבל כשהי' מתחיל וביום השבת לא שאילי כלל, דבח' פסוקים ודאי לא קראו רק שנים וא"כ יטעו דבר"ח אין קוראין רק תלתא כמו בב' וה'.

זה נראה לי טעם נכון מאד לשיטת רבינו ז"ל, והכי נוהגין כוותיה דהשלישי קורא "וביום השבת" שכן פסקוהו בש"ע (סי' תכה' ס"א) עיי"ש.

סימן טז

דיני קריה"ת בר"ח שחל להיות בשבת

ועוד כתב הר"מ שם ה"ד ואם חל ר"ח להיות בשבת מוציאין שני ס"ת בשחרית אחד קורין בו סדר אותה שבת והשני קורא בו המשלים ובראשי חדשיכם, והמפטיר קורא ענין ר"ח וכו'.

מפסיל, ונ"ל משום ד"ברוב עם הדרת מלך" כלומר תמניא גברא בעינן שבעה שיקראו שבעה ואחד מפטיר ומ"ד עולה סבר דאין קפידא אלא שיהיו קורין בתורה שבעה והא קא קרי עכ"ד.

משמע מדבריו דמ"ד אין עולה היינו משום דסובר דבעינן תמניא גברי, וצל"ע דלשון הש"ס ל"מ כן דקאמר דמשום כבוד תורה למניינא לא סליק וא"כ דבעינן שמנה ל"ש זה, וגם מהא דקאמר התם דמש"ה המפטיר אינו קורא בנביא יותר מכא' פסוקים ולא אמרינן דיצטרך לקרות כד' פסוקים דאיכא תמניא קורין משום דכיון דמפטיר קורא בתורה משום כבוד תורה כנגדו לא צריך משמע דלא בעינן תמניא גברא לקרות ומש"ה ל"צ כנגד המפטיר כלום.

ובעיקר קושיית הרשב"א נראה אם דמש"ה המפטיר אין עולה למנין שבעה, משום דא"נ דעולה יטעו דמש"ה קורא בתורה כדי להשלים המנין שבעה, ואם יקראו שבעה בלא מפטיר יטעו דהמפטיר א"צ לקרות בתורה תחלה, ומש"ה אמרו דהמפטיר לא יעלו למנין שבעה וידעו דהמפטיר צריך

עייין כ"מ דמ"ש רבינו ובשני קורין בו המשלים, היינו שאם רצו להשלים בספר שני רשאי דפשיטא שכל השבעה יכולים לקרות בסדרו של אותו יום בס"ת הראשון, אלא דאם רוצה לקרות מהעולין גם בספר הב' רשאי לעשות כן, וא"צ שיהיו כל העולין בספר הראשון בדוקא.

ומיהו מ"ש רבינו שהמשלים הוא זולת המפטיר צ"ע, דהא כתב רבינו בפ"ב הי"ז דהמפטיר עולה למנין הקרואים וכו' דע"כ מיירי רבינו משהפסיק בקדיש בין המשלים והמפטיר עכ"ד, ולשון רבינו ל"נ כן.

לכן נלענ"ד דהא במגילה (כג' ע"א) איבעיא להו מפטיר מהו שיעלה למנין שבעה, רב הונא וריב"א חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה, מ"ד עולה דהא קרי ומ"ד אין עולה כדעולא, דאמר עולא מפני מה המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחילה מפני כבוד תורה, וכיון דמשום כבוד תורה הוא למניינא לא סליק ע"כ.

וכתב הרשב"א (שם, ד"ה מפטיר) קשיא לי למה לא יעלה דאטו משום דמפטיר

לקרות בתורה תחלה משום כבוד תורה כדעולא.

הוא למנינא לא סליק, דהיינו דכבוד התורה דהיא כוונת מצווה אחרת מעכב דלא סליק למנינא ונכון הוא.

ויותר נראה דכיון דהמפטיר קורא בתורה משום דעולא הוי זה כוונה אחרת בענין הקריאה, ומש"ה מעכב שלא יעלה למנין שבעה, וכמ"ש הר"ן (בר"ה פ"ג דף ד' ע"ב ד"ה גרסי') דמש"ה בתוקע לשיר יצא ובשומע מן המתעסק לא יצא, דטעמא דמילתא דאע"ג דמצות א"צ כוונה ומש"ה התוקע לשיר יצא, היינו משום דתוקע לשיר שהוא חול ואין כוונתו בו כוונה של כלום ולפיכך אינה מעכבת מלחול מצוה באותו תקיעה, אבל מי שמתכוון תקיעה למצוה אחת כמתעסק שהוא מכוון למצוה לחנך בה תינוקת אין תקיעה עולה למצוה אחרת, ודמאי האי מילתא למאי דאמרינן בריש זבחים דמינה מחויב בה דלאו מינה לא מחויב בה עיי"ש.

ואמנה לדידן קיי"ל דמפטיר עולה למנין, והיינו משום דכיון דקריאת שבעה לא הוי אלא דרבנן ומצות דרבנן אצ"כ, מש"ה אינו מעכב גם כונת מצוה אחרת או דאפשר ל"מ לזה כוונת מצוה אחרת כיוון דמ"מ לשם קריאת התורה קרי.

ואמנה כל זה כשהמפטיר קורא באותו ספר שקורין הראשונים, אבל כשמוציאין שני ספרים ואין קורא בספר הראשון, בכי ה"ג מוכח יותר דקורא לכבוד התורה, משום דהמפטיר שיפטיר בנביא מכוון נגד קריאה שקורא בתורה, א"כ ודאי אותה כוונה דכבוד תורה אליהם טפי ומעכב שלא יצטרף למנין הקוראים וצריך שבעה קוראים חוץ המפטיר.

ומש"ה בכה"ג צריך שישלים אחר מהקוראים המנין חוץ המפטיר, ואתינן דברי רבינו מבוארים, כיון שמוציאין שני ספרים והוא רוצה שיתחלק הקוראים לקרות מהם בספר השני צריך להשלים בלעדי המפטיר, ולכן כתב ובשני קורא המשלים והמפטיר, זה נלע"ד דעת רבינו ז"ל.

וא"כ ה"ה בזה כיון דזה המפטיר צריך לקרות בתורה משום כבוד תורה, א"כ כיון דזה קריאה לכוונת מצוה אחרת, מש"ה אין עולה קריאתה למצוה שבעה קוראים, דכוונת מצוה אחרת מעכב קריאת שבעה דמינה מחויב בה, וזה מדוקדק בלשון הסוגיא (מגילה שם) וכיון דמשום כבוד תורה

סימן יז

בדין קריאת ח' פסוקים שבסוף התורה

כתב בר"מ שם ה"ו "שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותן בביהכ"נ בפחות מ"י אע"פ שהכל תורה" וכו'.

ועיין בש"מ ב"ב שכ' בשם הר"י נ' מגאש לפרש דהקורא פסוקים לפניו אינו רשאי לגמור עד סוף התורה שנמצא קורא מ"ש משה עד מ"ש יהושע, אלא מפסיק ועולה אחר וקורא פסוקים אלו בפ"ע, כדי שיהיה ניכר שלא כתבן משה אלא יהושע עיי"ש.

והיינו אפילו לדין דקיי"ל משה כותבן, מ"מ כיון דאשתני אשתני כמו שכ' שם בב"ב דמשה אין לקרותן בצירוף פסוקים הראשונים ובכ"ז לשון יחיד קורא אותן ל"מ לכה"פ.

והש"ס במגילה (כב' ע"א) נקט "יהי רקיע" באחד ולא ביחיד, ואע"ג דשם אמרינן פרשה של ששה פסוקים קורין אותה בשנים ושל ה' פסוקים קורין אותה ביחיד, הרי דתפס לישנא דיחיד, היינו משום שכבר הקדים בשנים אבל לכוונה שאחד קורא לא יתכן לשון ביחיד.

והיינו דמסתפינא נ"ל לפרש למ"ש רבינו (בפי"ב הי"ח) "והאחרון שגולל ס"ת נוטל שכר כנגד הכל, לפיכך עולה ומשלים אפילו גדול בציבור, ועיי"ש בכ"מ דאע"ג דגדול שבחכמה קודם מ"מ להיות משלים עולה הגדול עכ"ד.

ובגמ' במנחות (ל' ע"א) אמר ר"י ב"א אמר רב גידל אמר רב שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן, ופרש"י דהיינו שלא יפסיקו לקרותן בשנים זה ד' וזה ד', או ה' וג', אלא אחד לבד קורא, וכ"כ הראב"ד ז"ל.

ורבינו ס"ל דא"צ עשרה אלא קורין ביחיד, ומ"ש הראב"ד "דענין זרות הוא מאד והציבור היכן הלכו", כבר כתב הכ"מ דאין כאן זרות דמיי"ר שהציבור הלכו, אלא דלכאורה קשה דהא בכ"ז בהתחילו ב"י והלכו מקצתן משלים הקריאה, וכמבואר בירושלמי (פ"ד ה"ד) והובא ברי"ף פ' הקורא עומד (יג' ע"ב), אין קורין בתורה פחות מעשרה, התחילו בעשרה ויצאו מקצתן גומרינן, וא"כ לאו דוקא שמנה פסוקים מודו בירושלמי שם ... ועל כולן הוא אומר "ועוזבי ה' יכלו" עיי"ש.

והיינו דאע"ג דבין גברא לגברא מותר לצאת כדאמרינן בברכות, מ"מ היינו דוקא כשנשארו שם עשרה אבל כשמניחין לקרות בפחות מעשרה נקראו "ועוזבי ה' יכלו", וכ"ז בשאר קריאת התורה אבל שמנה פסוקים כיון דאשתני וקורין אותן ביחיד א"כ הציבור רשאים לצאת, ולא נאמר עליהן "ועוזבי ה' יכלו" זהו נראה כוונת רבינו.

יהיה בשבת וא"כ מברך המפטיר באחרונה ומ"מ באותן פסוקים מברך לאחריה].

הרי מבואר דאותן הפסוקים אע"ג דנשתנו מס"ת מ"מ יש להן בצד אחד [חשוב] יותר, דבכל התורה אינו מברך רק הפותח והחותם ובהא מברך לפניה ולאחריה, וא"כ נתחזק פי' דיחיד קורא אותן, דהיינו אפילו לפי משמעות הסוגיא בגיטין (ס' ע"א) דבכל התורה הגדול גדול קודם לקריאה ואין מעלה במשלים, ודלא כשיטת רבינו ז"ל, מ"מ באותן פסוקים נתנו חז"ל מעלה וחשיבות דיחיד קורא אותן והוא מהחשובים.

ופוק חזי מה עמא דבר, שבסיום התורה בוחרין החשוב שבהם ואכן מהני להתחיל מקדם ול"ח לפי' הש"מ שכתבתי דהקורא פסוקים לפניהן אינו גומר עד סוף התורה, ובזה נצטמוד פי' בהא דיחיד קורא אותן וכמ"ש במקו' מצאתי במרדכי בה"ק שכתב כן ות"ל כוונתי לדעת הגדול.

ומעתה כיון דלשון יחיד מבואר בתלמודן (תענית י' ע"ב) "והיחידין מתעניין" ושם איזהו יחיד ואיזהו, בתלמוד ובתוס' שם (ד"ה איזהו) הוכיחו דיחיד גדול בתלמוד עיי"ש, ומ"מ יחיד נגד גדול בציבור תלמוד הוא, וע"ז קאמר הש"ס דשמנה פסוקים שבתורה אע"ג דמשלים ובכ"מ דמשלים עולה הגדול שבציבור, בזה אין משלים גדול אלא יחיד, דכיון דמשלים בהו מש"ה עכ"פ יהיה יחיד משום דנשתנה אין הגדול משלים אלא יחיד כנלענ"ד.

שוב ראיתי בירושלמי במגילה ס"פ בני העיר ר' יוסה בי רבי בון תמנתי פסוקיא אחריא דמשנה תורה טעונים ברכה לפניהם ולאחריהן בלא כך הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה, [ר"ל דהרי בלא"ה החותם מברך] לכן צריכה ר"ח שחל להיות בשבת, [ר"ל דלבני מערבא דסלקי תורה לתלתא שנים משכחת דסיום התורה

סימן יח

אי מברכין על הקללות שבסוף ת"כ

בר"מ שם ה"ז כתב "קללות שבת"כ אין מפסיקין בהן אלא אחד קורא אותן מתחיל בפסוק שלפניהם ומסיים בפסוק שלאחריהם" וכו'.

ומש"ה ס"ד דיפסיק ויברך בכדי שלא תחול הברכה על קריאת הפסוקים שאין לו חפץ בהו, ומש"ה אמר ר"ל דא"א להפסיק ש"אין אומרים ברכה על פורעניות", וא"כ לא יוכל להפסיק ולברך על קריאת הקללות עד אשר יסיים בדבר טוב.

וא"כ בזמן המשנה דאינו מברך רק הפותח והחותם לא אצטריך ר"ל כלל לטעמא דאין מברכין על הפורעניות דבזה סגי ליה בטעמא דר"א משום "מוסר ה' אל תמאס", דכיון דבזמן המשנה לא היה מברך לא אכפת לן אם יקרא הפסוקים ולבו מגמגם כיון דאין מברך עליהן, ומש"ה א"י להפסיק.

ור"ל לא אצטריך להוסיף טעם אלא מאחר שנתקנו דכל אחד ואחד מברך, דבזה לא סגי לן בטעם דר"א כיון דלא נכון שיברך על הקריאה שגועל נפשו בו ולהכי אצטריך טעמא וכמ"ש, ומש"ה ניחא בין למתני' ובין לאחר התקנה וכמ"ש ונכון הוא.

ובמ"ש רבינו מתחיל בפסוק שלפניהם כתב הכ"מ בשם ה"ר מנוח היינו ב' פסוקים דאין מתחילים בפ' פחות משני פסוקים עיי"ש, וכ"כ התוס' בסוגיא (שם לא) ע"ב ד"ה מתחיל בפסוק שלפניהם) לאו דוקא פסוק דהא יש פרשה ואין מתחילין ומשיירין

ובמשנה פ' בני העיר (לא' ע"א) אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן, ובגמ' מנא ה"מ אמר ר' חייא בר גמדא דאמר קרא (משלי ג') "מוסר ה' בני אל תמאס" ר"ל אמר לפי שאין אומרים ברכה על פורעניות.

וכבר תמה הט"ז (סי' תכח' ס"ק ה') דהא מדינא דמתניתין הפותח והחותם בתורה מברך ואח"כ תקנו דיברך כ"א ואחד, וא"כ בזמן המשנה דלא היו מברכין ל"ש טעמא דר"ל, ועיי"ש שכתב דאע"ג דמדינא דמשנה הפותח והחותם מברך מ"מ אם רוצה כל אחד לברך הרשות בידו עיי"ש.

ולא משמע כן, ובגוף הקושיא משכחת ליה לבני מערבא דמסיימי התורה בתלתא שנין א"כ משכחת שיהיה קורא הקללות או ראשון או אחרון, ויותר נראה דהרי ר' אבא טעמא דמילתא משום "מוסר ה' בני אל תמאס" ומדוע לא ניחא ליה בהאי טעמא.

ונראה משום דכיון דתקנו חז"ל דכל אחד מברך, וא"כ מה"ט ל"ש כאן סברא ד"מוסר ה' אל תמאס", דכיון שנפשו קצה בקללות איך יתכן שיקרא בהן ויברך אח"כ בגמר הקללות מאחר שמברך על ברכה שקצה נפשו בזה.

פסוקים מפרשה שלמעלה משום שידועות
הן לעולם וליכא למטעי עיי"ש, וא"כ אפשר
בקלות דידוע לעולם שאין מתחילין ואין
מסיימין בקלות סגי בחד פסוקא דלא אתי
למטעי כנ"ל .

בפחות מג' פסוקים עיי"ש, ומ"מ מלשון
רבינו ל"מ כן.

ואפשר דכמו שכתבו התוס' במגילה (כב'
ע"א ד"ה אין מתחילין) בהא דקורין
בתענית ומתחילין ב"ויחל" והוא לאחר שני

סימן יט

בדיני קריאת התורה במועדים

כתב בר"מ שם ה"ח "מפסיקין למועדים וליוה"כ וקוראין בעניין המועד לא בסדר השבת ומושה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קוראין בכל מועד עניינו" וכו'.

ומאחר דמשה תיקן שיהיו קורין בר"ח א"כ מקודש יותר מקריאת חנוכה, וא"כ יקדם ר"ח לחנוכה מטעמא דמקודש, אלא דבש"ס נקט טעמא דתדיר קודם דאמרינן בכ"ד, אבל כיון דמקודש הוי כמעלת תדיר א"כ בקריאת ר"ח הוי תרי מעלות תדיר ומקודש וכמ"ש.

ובהכי ניחא לי דבשבת (כג' ע"ב) חזינן דמעלת פרסומי ניסא עדיף ממעלת תדיר, וא"כ מה בכך דר"ח תדיר מ"מ קריאת חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא, ועיי"ש בתוס' (ד"ה הדר פשטה) בהא דמפטירין בשל חנוכה משום מעלת פרסומי ניסא ובקריאת התורה כיון דאפשר למיעבד תרויהו ר"ח קודם, ועוד דבקריאת התורה אין כאן פרסומי ניסא שאין מזכירין נרות, ועוד אומר רשב"א דעל כן הקדימו ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר בנרות דזכריה עיי"ש (ד"ה הדר).

ומ"ש בשם הרשב"א אינו מובן דהא בחול דליכא הפטרה מ"מ מקדימין של ר"ח משום מעלת תדיר, גם תירוצו הראשון דבקריאה דאפשר להקדימו תדיר קודם צל"ע, דהא בחול מש"ה קורין ג' בר"ח וא' בחנוכה משום מעלת תדיר, וא"כ אם פרסומי

עיינ כ"מ דאמרינן במגילה (לא' ע"א) "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" מצותן שיהיו כל אחד ואחד קוראין אותן בזמנן, והא ודאי אסמכתא בעלמא היא דקריאת התורה גופא תקנתא הוא וכו' עיי"ש.

ולא אדע מדוע לא ניחא דאין זה אסמכתא אלא מעיקר התקנה, וכמבואר בירושלמי (פרק הקורא עומד ה"א) משה תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בשבתות וי"ט ובר"ח ובחולו של מועד, עזרא תיקן לישראל שיהיו קורין בב' וה' ובמנחה בשבת, והביאו הר"ף וכן הביאו הכ"מ בעצמו (בפי"ב ה"א).

וא"כ מעיקר התקנה דמשה קוראין ביו"ט בענייני מועד, ולשון רבינו מדוקדק, ובמגילה (פרק בני העיר כט' ע"ב) אתמר ר"ח טבת שחל להיות בחול אר"י קרי תלתא בר"ח וחד בחנוכה, ורב דימי דמן חיפא אמר קרו תלתא בחנוכה וחד בד"ח, אמר ר' מני כוותיה דר"י נפחא מסתברא דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, אר"א כוונתיה דרב דימי מסתברא מי גרם לרביעי שיבא ר"ח ע"כ.

חנוכה כמבואר במדרש, ולמ"ש ניחא הדבר דאע"ג דמעלת פרסומי ניסא עדיף מתדיר מ"מ בקריאת התורה כיון דמשה תיקן קריאת ר"ח וקריאת חנוכה מתקנת אחרונים לכן הוי קריאת ר"ח מקודש והוי תדיר ומקודש כחד, מש"ה דוחה למעלת פרסומי ניסא כנ"ל.

ניסא עדיף היה לו לקרות תלתא בשל חנוכה, ולחד תי' דבקריאת התורה אין כאן פרסומי ניסא ניחא.

מיהו גוף הסברא דלא הוי פרסומי ניסא בקריאת התורה, לא מסתבר קצת כיון דקביעת המנורה נקבע לדורות לפרסום נר

סימן כ

בדין קריאת התורה בעצרת

כתב הר"מ שם ה"ט "בעצרת קורין בשבעה שבועות, ומנהג פשוט שקורין ביום טוב ראשון בחודש השלישי ומפטירין במרכבה ובשני קוראין בפרשת המועדות ומפטירין בחבקוק" ע"כ.

טהורה, והכ"מ שם תמה דהו"ל לפסוק כחכמים (שבת, שם) דשש עונות שלימות בעינן, עיי"ש שדחק ליישבו ולמ"ש הדבר דאם בעינן שש עונות ע"כ בשביעי נתנה תורה וכדאמרינן בשבת (שם) עיי"ש, דאנן דקורין ביום ראשון בחודש השלישי ע"כ משום דבשישי נתנה תורה, וכיון דבשישי ניתנה א"א לומר דבעינן שש עונות, וכיון דסתמא גמ' תפס כחכמים דבשישי ניתנה ע"כ לא בעינן שש עונות, ויש לרבינו ראיה ברורה ועיין מג"א (סי' תצ"ד ס"ק א').

ובגמ' מגילה (לא' ע"א) והאידנא דאיכא תרי יומא עבדינן כתרויהו ואיפכא, ועיי"ש בפירש"י (ד"ה והאידנא) דמ"ש קורין איפכא משום דמתן תורה בשישי בסיון הוי עיי"ש, ומזה נראה בעליל דקיי"ל כחכמים (שבת פו' ע"ב) דבששה ניתנה תורה לישראל ולא כר' אסי שאמר בשבעה בו דא"כ אדרבה היה לקרות בשני בחודש השלישי.

ומזה סיעתא לדברי רבינו (בפ"ה מהל' אה"ט הי"א וי"ב) דפולטת ש"ז ביום ג'

סימן כא

אי שרי להוציא ב' ספרים זאח"ז משום דאין עושין מצוות חבילות

בר"מ שם הט"ו כתב "ובכל יום שמוציאין שני או ג' ספרים, אם הוציאו זה אחר זה" וכו'.

ובירושלמי (פ"ד ה"ה) מבואר דר' יוסה מפקד למר עולא חזנא דכנישתא דבבליא כד דאיהו חדא אוריא תהוי גוילא אחורי פרוכתא כד דאינון תרתוי תי מיבל חדא ומייתי חדא ע"כ, א"כ מבואר שאין להוציא שנים יחד ומנהגינו להוציאם שנים יחד.

הקריאה בשניהם יחד אלא דבמועדים דקריאת הס"ת שני' אינו רק מתקנת ר"ע גאון, ובש"ס לא מצי' שיצטרך לקרות בפ' ה[קרבנות] במועדים כמו שהאריכו הרא"ש והר"ן בס"פ בני העיר, [והכ"מ בהי"ד כתב דנלמד משבת ר"ח טבת ול"ד דשם מענין היום].

ובמ"ש הרמ"א בד"מ (סי' קמז) בשם א"ז (הל' שבת סי' מח) ועיין במג"א (שם) באורך, דלהוציא שני ס"ת יחד הוי כעושין מצות חבילות, ומש"ה סובר הירושלמי דאין להוציאם כאחד, ועיין שם מ"ש דלדעת רבינו מותר להוציא שניהם וכן להביא שני תינוקות למול כיון שמלין זא"ז עיי"ש.

וא"כ כיון דלעיקר הדין סגי בקריאת מועדות, א"כ אפשר דאין להוציא שנים יחד, משום דהוי מצות חבילות חבילות כיון שזה מעיקר הדין וזה רק מתקנה, ומ"מ יש לומר דאחר דנתקן כן תו הוי כמו מצוה חדא ול"ש בזה מצות חבילות.

ומ"מ מה שאין עושין כדברי הירושלמי, היינו או משום טרחא דציבורא שיצטרכו להמתין עד שיוליכו הראשון ויוציאו השני, וכמו שהאריך בזה הקרבן עדה ביומא פ' בא לו (ה"א) עיי"ש, או דכיון דתלתא ס"ת מוציאין ומשום דתלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגמא כדאמרינן ביומא ובמגילה,

מ"מ אם בשעת הקריאה מוציאין יחד מוכרח יותר דלאו משום פגמא מוציאין דאכתי לא פתחי לשום אחד מהם ולא נודע מטעות

ומיהו בלא"ה אפשר דלא מקרי עושין מצות חבילות חבילות אם לא כשכל אחד גמר מצוה וכמו בסוטה ומצורע דאמרינן משום דהוי כ"עושין מצות חבילות" כמבואר בפ"ק דסוטה (ח' ע"א).

אבל בענין קריאת ס"ת דהמצוה נגמרה בקריאת שניהם יחד לא מקרי מצות חבילות כיון דשניהם כאחד הוי גמר מצוה חדא, ול"ד לסוטה ומצורע וכל אחד הוי מצוה בפ"ע, משא"כ הכא דקיום תקנת

כלל ומ"מ מוציאין, אבל אם ימתינו להוציאן עד אשר יוליכו הראשון למקומו אז אע"ג דהוי תלתא גברי מ"מ אפשר שיטעו להוציא פגמא, לכן נהגו להוציאן יחד דאז ליכא חששא כלל.

וזה נראה טעם הגון, ובזה ניחא ג"כ מה שהקשה במג"א מהא דיומא (נו' ע"ב) דאמרינן דהניח דם השעיר ונטל דם הפר הרי דצריך להניח דם השעיר קודם ואח"כ ליטול השני עיי"ש, ולמ"ש ניחא דמשה מוציאין יחד כדי להנצל מחשש פגמא.

והא דאין מסלקין ס"ת הראשון עד שיניחו ס"ת האחרון, נראה ג"כ דטעמא משום לגלות דשני הקריאות בהס"ת חובת היום נינהו ולא נשלם הקריאה בס"ת הראשון, ובזה יבוטל חששא ד"עושין מצות חבילות" וכמ"ש,

ואם היו גוללין הראשון קודם שיניחו הס"ת האחרון היה משמע דנשלם הקריאה, והוי הקריאה בס"ת השניה כמצוה אחרת, וא"כ כיון שהוציאן יחד הוי כעושה מצות

חבילות, ולכן מניחין הס"ת קודם ונתברר המנהג לנכון.

אמנם הרמ"א (סי' קמז' ס"ח) כתב שם משום דלא יסיחו דעתן מן המצות, לכן אין מסלקין הראשונה עד שיניחו השניה, ובזה צריכין אנו לדברי המג"א דמשה הניח דם השעיר קודם קבלת הפר כדי שיקבל דם הפר בימין עיי"ש או אפשר משום טרחא דכה"ג שלא יכבד עליו החזקת שני הכלים יחד, הניח דם השעיר קודם, והא דאמרינן בפסחים (סד' ע"א) דמקבל המלא ומחזיר הריקן, משום דאין מעבירין על המצות, ולא סגי ליה בטעם דלא יסיח מן המצות. היינו משום דהא דמושיטין ליה המלא היינו מה"ט שלא יסיח דעת.

מיהו משמע דאין מקבלין מידו הריקן עד שיקבל המלא ומטעמא דלא יסיח, כיון שכבר הושיט הריקן הי' מקבלין [משני] ואלא משום דאין מעבירין על המצות גם בהושיט הריקן אין מקבלין עד שיקבל המלא כנ"ל.

